

Presenting the model of the Islamic state based on the principles of the declaration of the second step of the revolution in Iran

Sajjad Jafarnjadpir¹ | Maherkh Lotf Elahi² | Reza Rostamzadeh³ | Mojtaba Heydari⁴

1. PhD student, Department of Management, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran.
2. Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Management, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran. Email: Lotfollahi57@Gmail.com
3. Associate Professor, Department of Management, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Management, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran.

Abstract

The statement of the second step of the Islamic revolution, which was compiled as a strategic plan by Imam Khamenei on the 40th anniversary of the victory of the Islamic revolution, is known as a vision document for reaching a new Islamic civilization. The aim of the research is to present the model of the Islamic state with an emphasis on his thoughts and the principles of the statement of the second step of the revolution to go through the five stages of Islamic civilization. . The present research method is based on the qualitative content analysis method, which in the first step, the researcher carefully studied the text of the statement and conducted interviews with experts (Delphi) and coded them in Maxqda software to extract and categorize the dimensions, components and indicators related to the main concept (Islamic State model), and in the second step, their validation was done using the exploratory and confirmatory factor analysis method. According to the obtained results, the above model has 2 dimensions "officials at the level of the Islamic State and the structure and systems at the level of the Islamic State" and 11 components including "management, vision, scientific, ethical, behavioral, legal, cultural, political, economic, military and fundamental" and 80 indicators in reaching the model of the Islamic State were identified and selected and presented as the main model for the movement, recognition and acquaintance of statesmen, managers and officials at all levels.

Keywords: Imam Khamenei; Islamic management; Islamic State; Statement of the second step of the revolution; New Islamic civilization

Cite this article: Jafarnjadpir.S, Lotf Elahi.M, Rostamzadeh .R , Heydari .M (2025).. Presenting the model of the Islamic state based on the principles of the declaration of the second step of the revolution in Iran. Journal of Islamic Management. **DOR:** 20.1001.1.22516980.1404.33.2.2.4

Volume info

Vol. 33
Issue: 2
Summer 2025
P.P: 55-96

Article Type

Research Paper

Article History

Received:

2024-11-23

Revised:

2025-02-13

Accepted:

2025-02-26

Published:

2025-09-17

ISSN – E-ISSN

ISSN: 2251-6980

E-ISSN: 2645-5234

Publisher: Imam Hossein University.

© The Author(s).

ارائه الگوی دولت اسلامی بر پایه اصول بیانیه گام دوم انقلاب در ایران

سجاد جعفرنژاد پیر^۱ | ماهرخ لطف الهی^۲ | ارضا رستمزاده^۳ | مجتبی حیدری^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استادیار، گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران. Lotfollahi57@Gmail.com.

۳. دانشیار، گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

۴. استادیار، گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

چکیده

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که به‌عنوان برنامه‌ای راهبردی از سوی امام خامنه‌ای در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی تدوین، به‌عنوان سندی چشم‌انداز برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی شناخته می‌شود. هدف پژوهش ارائه الگوی دولت اسلامی با تأکید بر اندیشه‌های ایشان و اصول بیانیه گام دوم انقلاب برای طی مراحل پنج‌گانه تمدن اسلامی است. روش پژوهش حاضر بر اساس روش تحلیل محتوای کیفی است که در گام اول متن بیانیه توسط پژوهشگر به‌صورت دقیق مطالعه و با انجام مصاحبه با خبرگان (دلفی) و کدگذاری آنها در نرم‌افزار Maxqda ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مرتبط با مفهوم اصلی (الگوی دولت اسلامی) استخراج و دسته‌بندی و در گام دوم با استفاده از روش تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی اعتباربخشی آنها نیز صورت پذیرفت. با توجه به نتایج به‌دست آمده، الگوی فوق دارای ۲ بعد «کارگزاران تراز دولت اسلامی و ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی» و ۱۱ مؤلفه شامل «مدیریتی، بینشی، علمی، اخلاقی، رفتاری، حقوقی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و بنیادی» و ۸۰ شاخص در رسیدن به الگوی دولت اسلامی شناسایی و به‌عنوان الگوی اصلی برای حرکت، شناخت و آشنایی دولتمردان، مدیران و مسئولین در تمام سطوح انتخاب و ارائه گردید. **کلیدواژه‌ها:** امام خامنه‌ای؛ مدیریت اسلامی؛ دولت اسلامی؛ بیانیه گام دوم انقلاب؛ تمدن نوین اسلامی

استناد: جعفرنژاد پیر سجاد. لطف الهی ماهرخ. رستمزاده رضا. حیدری مجتبی (۱۴۰۴). ارائه الگوی دولت اسلامی بر پایه اصول بیانیه گام دوم انقلاب در ایران. مدیریت اسلامی.

<http://dor: 20.1001.1.22516980.1404.33.2.2.4>

سال و شماره

سال ۳۳، شماره: ۲
تابستان ۱۴۰۴
صص: ۹۶-۵۵

نوع مقاله

مقاله پژوهشی

سابقه مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۳
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۲۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۸
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۶/۲۶

شابا چاپی و الکترونیکی

شابا چاپی: ۶۹۸۰-۲۲۵۱
الکترونیکی: ۵۲۳۴-۲۶۴۵

مقدمه

برای ایجاد تمدن نوین اسلامی به عنوان هدف نهایی انقلاب اسلامی نیاز به اقدامات و پیش‌نیازهایی است که به قول امام خامنه‌ای تشکیل دولت اسلامی و برپایی آن جزو الزامات اساسی آن است که در مراحل پنج‌گانه ایجاد تمدن نوین اسلامی خواهد بود. دولت اسلامی دولتی است که خود را در چله اول انقلاب توانمند کرده است و اکنون در چله دوم می‌بایستی بعد از گذر از مشکلات طبیعی هر انقلابی خود را کارآمد و مخصوصاً انقلابی نشان دهد تا در تحقق آرمان اصلی انقلاب یعنی تمدن نوین اسلامی موفق باشد. امام خامنه‌ای نخستین‌بار فرایند تحقق اهداف پنج‌گانه انقلاب اسلامی را در جمع مسئولان و کارگزاران نظام در تاریخ ۱۳۷۹/۰۹/۲۱ مطرح کردند. ایشان جهت محقق شدن دو گام اول، یعنی تشکیل انقلاب و استقرار نظام اسلامی «تشکیل دولت اسلامی» را سومین گام از پروسه اهداف اسلامی تبیین می‌کنند؛ این در حالی است که اقدامات صورت گرفته در این بخش را ناکافی دانسته و اعتقاد دارند که تا کنون دولت اسلامی به معنای واقعی محقق نشده است. امام خامنه‌ای ۲۲ بهمن به مناسبت ۴۰ امین سالگرد پیروزی انقلاب و ورود ایران اسلامی به فصل جدیدی از زندگی، در بیانیه‌ای استراتژیک به تبیین خصوصیات راه پر افتخار پیموده شده در ۴۰ سال اخیر و برکات انقلاب اسلامی در رساندن ایران به جایگاه برازنده ملت پرداختند و با تأکید بر امید واقع‌بینانه به سال‌های آتی و نقش منحصر به فرد جوانان در برداشتن گام بزرگ دوم، موارد مورد نیاز این جهاد اکبر را تبیین نمودند. ایشان همچنین با بیان اینکه باید مدیریت انقلاب اسلامی به جوانان انقلابی و متعهد سپرده شود، تصریح کردند: بیانیه گام دوم انقلاب یک چراغ راه و مسیر جامع از گذشته، حال حاضر و آینده این انقلاب بزرگ است. ایشان با اشاره به مأموریت جهانی و تمدنی انقلاب در چله دوم، بر لزوم شکل‌دهی فرایند جهانی توسط جوانان انقلاب تأکید می‌کنند و تعبیر جهاد جوانان برای ساختن ایران را بکار می‌برند؛ لذا اهمیت پرداختن به این مسئله در میان پژوهشگران حوزه علوم انسانی و مدیریت دولتی بیش از پیش نمایان و مشخص شده است. باید اقرار نمود که عدم توجه به صورت دقیق و با نگاه پژوهشی توسط پژوهشگران و نخبگان عرصه نهادهای اسلامی و بررسی نمودن به صورت موشکافانه و دقیق سند بیانیه گام دوم انقلاب، منجر به عدم ایجاد الگوهای مفهومی، کاربردی و

بومی به جهت استفاده در خط‌مشی‌گذاری و تعیین اهداف مربوط به دولت، مبتنی بر قوانین اسلامی و همچنین کارآمد شده و در نتیجه منجر به حاشیه رفتن این سند استراتژیک و بااهمیت در افکار مدیران و مسئولان ارشد نظام اسلامی شده است. به عبارت دیگر، تأکید امام خامنه‌ای، مبنی بر کار تخصصی خبرگان در خصوص این سند نیز بر اهمیت این موضوع افزوده است، لذا متن پیشرو باهدف شناسایی الگوی دولت اسلامی و ارائه آن به مسئولان و مدیران جامعه برای حرکت در مسیر این الگو مطابق نظر امام خامنه‌ای تهیه شده است. سؤال اصلی پژوهش حاضر عبارت است از: چگونه می‌توان الگوی دولت اسلامی را با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب طراحی نمود و کدام شاخص‌ها در طراحی آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند؟

سؤال‌های فرعی نیز عبارت‌اند از:

- ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های دولت اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم کدام‌اند؟
- اولویت‌بندی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های دولت اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم چگونه است؟

مبانی نظری

باتوجه به هدف این مطالعه که ارائه الگوی دولت اسلامی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در ایران است، بررسی ادبیات در محور بیانیه و موضوع دولت اسلامی از اهمیت بیشتری برخوردار است که در ادامه به صورت مشروح به آنها پرداخته خواهد شد.

دولت: دولت را می‌توان برداشتی از توان و قدرت معرفی کرد که ملت‌ها برای برقراری نظم و قانون در بین خودشان و دفاع از سرزمین و کشورشان به وجود می‌آورند. ساخت قدرتی که در سرزمین معین به عنوان یک کشور بر مردمانی معین به نام یک ملت تسلط پایدار دارد که از حیث داخلی نخبهان نظم و از دید خارجی پاسدار تمامیت میهن و منافع ملت و یکایک مردمان خود است. این ساخت توان و قدرت به صورت ادارات و ارگان‌های اداری، سیاسی، نظامی، قضایی فعلیت می‌یابد. (آشوری، ۱۴۰۳: ۱۲۸) حسین بشریه استاد نامدار علوم سیاسی این مفهوم علمی دولت را این‌گونه تعریف می‌کند که دولت عالی‌ترین مظهر ارتباط قدرت و حاکمیتی است که در همه جامعه‌ها وجود دارد و مهم‌ترین صورت آن حاکمیت دولت در وضع و اجرای قوانین بوده و

قدرت، منبع مورد استفاده دولت است در این معنا سیاست مجموعه اعمال دولت است که عموماً به مفهوم عمل اخذ تصمیم و اجرای آن بر کل جامعه است. (بردبار و کریمی پاشاکی، ۱۴۰۱: ۴۵)

دولت اسلامی: «آنچه که ما باید همیشه به عنوان دولت اسلامی و حکومت اسلامی به یاد داشته باشیم این است که باید حکومت علوی را معیار خود قرار دهیم، خود را با دولت علوی بسنجیم؛ هر چه بین ما و آن دولت فاصله است، آن را عقب ماندگی در نظر بگیریم. اگر کارهای نیک و درست انجام می‌دهیم، رشد معنوی خواهیم داشت یا کارهایی که مایه مباحثات اسلامی است انجام می‌دهیم، در اهمیت آنها مبالغه نکنیم و با دولت علوی مقایسه کنیم بینیم چقدر فاصله است بین ما و آن حکومت. شاخص عمده در دولت علوی، اول عدالت است، دوم پارسایی و پاک‌دامنی است، و مردمی بودن و با مردم بودن است؛ دولت علوی این است دیگر؛ زندگی امیرالمؤمنین مظهر عدل است، مظهر زهد است، مظهر مردمی بودن و پاک زیستن است. باید اینها را ملاک قرار بدهیم، واقعاً باید در این جهت حرکت کنیم.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۷)

تمدن نوین اسلامی: تمدن نوین اسلامی اصطلاحی است که در سخنان رهبر فرزانه انقلاب اسلامی از دیدگاه ایشان آمده است: «تمدن نوین اسلامی، تحولی همه‌جانبه است که پاسخگوی عوامل طبیعی و مادی است». «نیازهای انسان موجب تحقق بُعد روحی و معنوی او و جهات سعادت او می‌شود. تمدن نوین اسلامی حاکی از تغایر ماهوی با تمدن غربی است که در قید «اسلامیت» ظهور یافته و بیانگر اختلاف در مبانی و غایات با تمدن غربی است، یعنی آن فضایی که انسان در آن مکان از لحاظ معنوی و مادی می‌تواند رشد نماید و به حالات مطلوبی که خدای متعال او را برای آن حالات خلق کرده است برسد زندگی خوب و عزتمندی داشته باشد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۲).

بیانیه گام دوم انقلاب: این بیانیه سندی راهبردی و عملی است که از سوی امام خامنه‌ای، به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، در مورخ ۲۲ بهمن سال ۱۳۹۷ ارائه گردیده و در آن بر استمرار طریق انقلاب شکوهمند سال ۵۷ به تبیین دستاوردهای و اهداف چهل سال گذشته می‌پردازد. ایشان در این بیانیه باهدف «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» رهنمودهایی را ارائه می‌نمایند. در این بیانیه ایشان، ملت ایران، «به‌ویژه جوانان» را مورد خطاب قرار داده و به توضیح و روشن نمودن موضوع برداشتن «گام دوم» به سوی آرمان‌های انقلاب ۵۷ در ۷ فصل می‌پردازد (اسدی و گودرزی، ۱۳۹۹: ۱۶۳)

دولت اسلامی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای: دولت‌سازی از نظر ایشان یکی از گام‌های اساسی در فرایند تمدن‌سازی است. بر این مبنا، دولت‌سازی پس از تکمیل فرایند نظام‌سازی و مقدمه‌ای برای جامعه‌سازی اسلامی قلمداد می‌شود. الگوی دولت اسلامی از منظر ایشان، دولت مردم پایه و بر محور رفع نیازها و مسائل مردم معرفی می‌شود. «دولت اسلامی ورق را به کلی برگرداند، مردم نقش پیدا کردند، نه فقط در انتخاب نماینده مجلس، در انتخاب رئیس‌جمهور، در انتخاب خبرگانی که قرار است رهبر را انتخاب کنند، انتخاب شوراهای شهر که شهردارها را انتخاب می‌کنند. در همه این مراحل حساس، نظر مردم تعیین‌کننده شد». با توجه به اینکه دولتمردان محور اصلی و سازنده دولت قلمداد می‌شوند، ویژگی‌ها و شاخص‌های اصلی آنها ضروری و حیاتی است. (میرزاپور ارمکی، ۱۳۹۸: ۹۹) در اندیشه امام خامنه‌ای، دولت اسلامی از معنا و مفهوم خاصی برخوردار است. ایشان دولت را شامل مجموعه کارگزاران و نهادهای حکمرانی می‌داند: «دولت اسلامی شامل همه کارگزاران و دولت‌مردان نظام اسلامی است، نه فقط قوه مجریه؛ یعنی حکومتگران و خدمتگزاران عمومی» ایشان در جای دیگری ایجاد حکومت اسلامی را در رابطه با ایجاد جامعه اسلامی تعریف می‌کنند و می‌گویند: «دولت اسلامی؛ یعنی سازوکارها و نهادسازی‌های لازم برای ایجاد جامعه اسلامی» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۰). همان‌طور که می‌بینیم در ذهن ایشان، دولت اسلامی یک پله بالاتر از تشکیل نهادهای دولتی و ارگان‌های رسمی و در واقع آن است. در نهایت بعد از دولت‌سازی باید به تمدن‌سازی برسیم و این دولت‌سازی و تمدن‌سازی در بیان امام خامنه‌ای با عنوان فرایند تحقق انقلاب اسلامی مطرح شده است.

ضرورت تشکیل دولت اسلامی: با وجود تشکیل دولت در جامعه اسلامی، وجود رذایل اخلاقی، مفاسد مالی و سیاسی و مشکلات معیشتی و اقتصادی نشان می‌دهد که حکومت اسلامی به معنای واقعی شکل نگرفته است. ضرورت و نیاز تشکیل حکومت اسلامی به وضوح نمایان است و حکومتی که هم کارگزاران نظام اسلامی باشد و هم نظام آن، اسلامی است. از دیدگاه امام خامنه‌ای، تشکیل و ساخت حکومت صرف‌نظر از ذات و ماهیت آن یک نیاز ضروری اجتماعی تلقی می‌شود و مردم باید برای پیشبرد امور زندگی فردی و اجتماعی به تشکیل حکومت پیوندند. (محمدی مزروعی و نادری، ۱۳۹۷: ۶۹). به نظر می‌رسد آنچه که ایجاد دولت اسلامی را در منظر

امام خامنه‌ای توجیه و ضروری می‌کند لزوم تحقق و ایجاد حیات طیبه اسلامی به‌عنوان یک الگو و مدل به‌منظور نشان دادن کارآمدی و توانمندی دین اسلام در اداره شئون فردی و اجتماعی مردم؛ در واقع تحقق اسلام نشانگر هرگونه تصمیم‌گیری است. امام خامنه‌ای در این رابطه چنین می‌فرماید: در همه کارهایی که ما داریم در همه تلاش‌هایی که می‌کنیم چه تصمیم‌هایی که در مسائل اقتصادی می‌گیریم چه در مسائل فرهنگی باید این اصل را از یاد نبریم که وظیفه ما تحقق بخشیدن به اسلام کاملی است؛ باید دنبال اسلام کامل باشیم. (میرزایی، ۱۳۹۹: ۷۸)

ظرفیت‌های تحقق دولت اسلامی: اگر نگاهی به کشورمان بیندازیم، ظرفیت‌های مادی و معنوی بسیاری را خواهیم دید. به روایت آمارهای دنیا کشور ایران جزو برترین کشورهایی است که از لحاظ منابع طبیعی و معدنی دارای تنوع و گستردگی است ایران اسلامی علاوه بر منابع مادی، استعدادها و نیروی انسانی باهوش و خلاق را نیز در خود پرورش داده است که مجموع همه این ظرفیت‌ها نوید ایجاد دولت و جامعه‌ای اسلامی و نوین را می‌دهد. (علویان، ۱۴۰۱: ۵۲)

جوانان: یکی از مهم‌ترین تأکیدی که امام خامنه‌ای در طول دوران مسئولیت خویش در ریاست جمهوری و رهبری به‌صورت عینی و عملی بر آن صحه گذاشته‌اند، توجه به جوانان بوده و هست. ایشان در بیانی، مسئول تحقق آرمان‌های انقلاب در چله دوم را جوانان نامیده‌اند: «بنده معتقدم که آرمان‌های انقلاب که چارچوب‌های مشخص است، بنده هم بعضی‌ها را تصریح خواهم کرد و اسم خواهم آورد بدون نیرو و نشاط و جسارت جوانی، قابل تعقیب و قابل دسترس نیست.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۲)

فرصت‌های مادی: هرگاه ملت‌ها و دولت‌های بزرگ، پس از انقلاب و پس از رهایی از دست مستعمران و مستکبران، عینک اتکا و اعتماد به قدرت‌های پوشالی را از چشمان خود دور کرده و به جای آن با دیدی نافذ به توانایی‌ها و استعدادهای اقوام، مردم و سرزمین خود نگاه کرده‌اند، چشمه‌ای جوشان از عمق ملت خود را قلیان داده‌اند که رفته‌رفته آن چشمه جوشان تبدیل به رودخانه‌ای عمیق از قدرت و صلابت داخلی برای آن مردمان در طول تاریخ و در سطح جهان گردیده است که امروزه می‌توان ثمرات آن اعتماد را در قدرت، پیشرفت و اعتمادبه‌نفس آن کشور در عرصه‌های علمی، صنعتی، ورزشی و دیگر حوزه‌ها مشاهده کرد. (علویان، ۱۴۰۱: ۵۳)

فرایند تحقق تمدن نوین اسلامی (نقشه راه انقلاب اسلامی): بامطالعه دیدگاه‌های

امام خامنه‌ای می‌توان به روند دستیابی به اهداف اسلامی پی برد که فرایندی طولانی و پیچیده است و ایشان بارها و در زمان‌های مختلف اعلام کرده‌اند که هدف ملت بزرگ ایران و هدف نهایی انقلاب اسلامی ایجاد و تحقق تمدن نوین اسلامی است. امام خامنه‌ای در بیستم مهرماه سال ۱۳۹۰، در جمع دانشجویان و دانشگاهیان استان کرمانشاه بحث «تبیین فرایند تحقق اهداف انقلاب اسلامی» را پیگیری فرمودند. ایشان فرایند مزبور را، در پنج مرحله اساسی مطرح و هر مرحله را به طور نسبتاً مبسوطی، تشریح کردند. مرحله اول، «انقلاب اسلامی» و مرحله دوم «تشکیل نظام اسلامی» است؛ بنابراین انقلاب اسلامی، هم اکنون از این ۲ مرحله عبور کرده است. ایشان مرحله سوم تحقق اهداف انقلاب اسلامی را «تشکیل دولت اسلامی» دانسته و انقلاب اسلامی ایران هم اکنون در این مرحله و گام قرار دارد؛ لذا علاوه بر تشریح و تبیین مرحله سوم، تکالیف مردم و مسئولین در این مرحله را نیز برشماری نموده‌اند. (رضایی موسوی، ۱۴۰۱) معظم له، مراحل چهارم و پنجم را «تشکیل کشور اسلامی» و «تشکیل دنیای اسلامی» یاد کردند و برای تحقق این امر وظایف و انتظارات مردم و کارگزاران نظام اسلامی را بیان کردند. با توجه به فرمایشات امام خامنه‌ای در بیانات متعدد می‌توان چنین نتیجه گرفت که مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی از منظر ایشان مسیری روشن و مرحله‌به‌مرحله است که هر مرحله از آن مقدمه تحقق مرحله بعدی است. (حسین زاده، ۱۴۰۰)

مرحله اول انقلاب اسلامی: امام خامنه‌ای برای مرحله اول بیان می‌کنند که «اینجا منظور ما از انقلاب اسلامی، همان حرکت انقلابی و جنبش انقلابی که نظام مرتجع را، نظام قدیمی را، نظام فاسد و وابسته را سرنگون کرده و زمینه را برای ایجاد نظام جدید مهیا نموده است.» (اقبال، ۱۴۰۰) و در جای دیگر بیان می‌کنند: «ما ملت مسلمانی هستیم. این ملت، با اراده راسخ خود توانسته است یک نظام مطابق باایمان و اعتقاد خود را در این کشور سرکار بیاورد. هدف این نظام چیست؟ هدف این ملت چه بود؟ هدف این بود که این کشور با این نظام بتواند از همه خوبی‌ها و پیشرفت‌ها و خیرات و برکاتی که خدای متعال به ملت‌های مؤمن وعده داده است، برخوردار شود؛ یعنی یک کشور اسلامی بشود.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۴)

مرحله دوم نظام اسلامی: امام خامنه‌ای در مرحله دوم تمدن‌سازی می‌فرماید «منظور من در اینجا از نظام اسلامی است، همان هویت کلی که تعریف مشخصی دارد، کشور، ملت و صاحبان انقلاب که مردم هستند آن را انتخاب می‌نمایند. در مورد ما، مردم انتخاب کردند: جمهوری اسلامی، آن نظامی که در آن، مردم‌سالاری از اسلام گرفته شده و با ارزش‌های اسلامی همراه شده است.» (تقی‌زاده رحمت‌آبادی، ۱۳۹۸) و همچنین می‌فرماید: «انقلاب که شکل گرفت، بلافاصله بعد از آن، ایجاد نظام اسلامی است. نظام اسلامی، یعنی طرح مهندسی و شکل کلی اسلامی را در جایی پیاده کردن. با همین شکل کلی که قانون اساسی برایش معین کرده، تحقق پیدا می‌کند؛ یعنی نظام اسلامی.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۹)

مرحله سوم دولت اسلامی: در مرحله سوم ایشان منظورشان را چنین بیان می‌کنند «منظور از دولت اسلامی این است که بر مبنای آنچه که در زمان تعیین نظام اسلامی به وجود آمد، یک قانون اساسی مشخص شد؛ نهادها و بنیان‌های اداره کشور و مدیریت کشور تعیین شدند. این مجموعه نهادهای مدیریتی، دولت اسلامی است. در اینجا منظور از دولت، فقط قوه مجریه نیست؛ یعنی مجموعه دستگاه‌های اداری کشور که مدیریت یک کشور را برعهده دارند؛ نظامات گوناگون اداره‌کننده کشور.» (کشفی، ۱۳۹۹).

مرحله چهارم جامعه اسلامی: در مورد مرحله چهارم ایشان می‌فرماید: «جامعه اسلامی یعنی چه؟ یعنی جامعه‌ای که در آن، آرمان‌های اسلامی، اهداف اسلامی، آرزوهای بزرگ که اسلام برای بشر ترسیم نموده است، تحقق پیدا کند. جامعه عادل، برخوردار از عدالت، جامعه آزاد، جامعه‌ای که مردم در آن، در اداره کشور، در آینده خود، در پیشرفت خود دارای نقش باشند، دارای تأثیر باشند، جامعه‌ای دارای عزت ملی و استغنائی ملی، جامعه‌ای برخوردار از رفاه و مبرای از فقر و گرسنگی، جامعه‌ای دارای پیشرفته‌ای همه‌جانبه، پیشرفت علمی، پیشرفت اقتصادی، پیشرفت سیاسی و بالاخره جامعه‌ای بدون سکون، بدون رکود، بدون توقف و در حال پیشروی دائم؛ این آن جامعه‌ای است که ما دنبالش هستیم. اگر دولت به معنای واقعی کلمه اسلامی شد، آن گاه کشور به معنای واقعی کلمه اسلامی خواهد شد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۹)

مرحله پنجم تمدن اسلامی: تشکیل دنیای (امت، تمدن) اسلامی است، امام خامنه‌ای می‌فرماید: از این گام که عبور کنیم، بعد از آن، دنیای اسلامی است. از کشور اسلامی می‌شود

دنیای اسلامی درست کرد. الگو که درست شد، نمونه‌هایش در دنیا به وجود می‌آید. وقتی کشور اسلامی پدید آمد، تمدن اسلامی به وجود خواهد آمد؛ آن وقت فرهنگ اسلامی فضای عمومی بشریت را فرا خواهد گرفت. اگر توانستیم این مرحله را به سلامت طی کنیم آن وقت مرحله بعدی، ایجاد دنیای اسلام است. ببینید؛ فرایند تحقق نظام اسلامی، همین‌طور قدم به قدم به نتایج نهایی خود نزدیک می‌شود. نمی‌شود توقع داشت که من و شما خود را اصلاح نکنیم؛ اما دنیا را اصلاح کرده باشیم یا کشور، اسلامی شود؛ نه. ما باید به خود پردازیم (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۰)

پیشینه پژوهش

درباره بیانیه گام دوم انقلاب و موضوعات مربوط به آن تحقیقات و مطالعات مختلفی انجام گرفته است که در ادامه به نمونه‌ای از مهم‌ترین آنها پرداخته خواهد شد. هرچند با مراجعه به ادبیات مربوطه، تحقیقی علمی تخصصی با موضوع بیانیه گام دوم و ارائه الگوی دولت اسلامی کمتر یافت می‌شود و همچنین با توجه به تازه بودن موضوع گام دوم انقلاب اسلامی و تنها گذشت چند سال از انتشار آن، محدود بوده و مقاله، تحقیقات و کتابی در این زمینه در حوزه‌های علمی کمتر دیده می‌شود. بررسی‌های انجام شده در خصوص پیشینه پژوهش تا زمان نگارش این تحقیق بیانگر این موضوع است که اغلب مطالب تدوین شده در این حوزه و با محوریت گام دوم انقلاب شامل مقاله‌های علمی، رسانه‌ها و تحلیل‌ها در برخی مجلات علمی و فرهنگی و سایت‌های مذهبی بوده است که برخی از آنها در جدول شماره ۱ بیان شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان پژوهش	نویسنده/سال	مهم‌ترین یافته‌ها
۱	ارائه الگوی دولت اسلامی مبتنی بر مدیریت اسلامی و مدیریت دولتی نوین	باقری و همکاران (۱۴۰۲)	نشان داده‌اند که هر دو متغیر مدیریت اسلامی و مدیریت دولتی نوین تبیین‌کننده الگوی دولت اسلامی هستند.
۲	تحقق دولت اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی	علویان (۱۴۰۱)	ظرفیت‌های ایجاد دولتی اسلامی را جوانان، فرصت‌های مادی و نیروهای مستعد انسانی و راهکارهای آن را مدیریت جهادی و مشارکت مردمی معرفی کرده‌اند.
۳	بررسی و تبیین عدالت و	نظامی و همکاران	مسئله عدالت و مبارزه با فساد باید به صورت

جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان پژوهش	نویسنده/سال	مهم‌ترین یافته‌ها
	مبارزه با فساد در ناجا در بیانیه گام دوم انقلاب	(۱۴۰۰)	کامل وجدی مورد توجه قرار گیرد و مبارزه‌ای هوشمندانه، عالمانه، در این راستا در دستور کار سازمان قرار گیرد.
۴	شاخص‌های دولت تراز انقلاب اسلامی با تأکید بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای	مرتضوی (۱۴۰۰)	شاخص‌هایی چون سلامت اخلاق و عمل، خدمت به خلق، دوری از فساد اقتصادی، و... را مورد تأکید قرار داده‌اند.
۵	نقش امام خامنه‌ای در احیای تمدن اسلامی باتکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب	ابراهیمی کیایی و بوذری‌نژاد (۱۴۰۰)	چگونگی احیای تمدن نوین اسلامی و بسترهای لازم برای تحقق این امر را باتوجه به دیدگاه‌های امام خامنه‌ای مورد ارزیابی قرار داده‌اند
۶	دولت تراز انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خامنه‌ای	مهربان (۱۴۰۰)	ایشان دولت مطلوب و تراز انقلاب اسلامی را (دولت اسلامی) می‌داند که مبانی، منابع، شکل، کارگزاران، نهادها، اهداف با آن را دارا باشد.
۷	مبانی دولت اسلامی ایرانی در اندیشه امام خامنه‌ای	بزمی و خواجه‌لو (۱۴۰۰)	دیدگاه ایشان دولت اسلامی ارکان سه‌گانه‌ای دارد که بدون همراهی و همرویی آنها عملاً امکان ساخت و تحقق دولت اسلامی ممکن نیست این سه رکن شامل: مردم، کارگزاران، و نهاد و ساختارها است.
۸	طراحی و تبیین الگوی نهاد تمدن‌ساز، مبتنی تحلیل محتوای بیانیه گام دوم انقلاب	گودرزی، حسینی مقدم (۱۳۹۹)	بسترهای تحول و تعالی نهادی ارزش‌های اساسی و نگرش‌های نهادی، فرایندها و ساختارهای تحولی معنویت و ویژگی‌های سرمایه انسانی هم تراز بوده است
۹	شاخصه‌های حکمرانی مطلوب «دولت تراز» انقلاب اسلامی، با بیانیه گام دوم	نجفی سیار، نیکونهاد، (۱۳۹۹)	مهم‌ترین شاخصه‌های دولت تراز را معنویت‌گرایی، شایسته‌سالاری، عقلانیت محوری، مشارکت‌جویی، قانون‌محوری، شفافیت‌گرایی و بوم‌گرایی اقتصادی معرفی کرده‌اند
۱۰	الگوی حکمرانی خوب در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی	اقبال، رجبی فرجاد (۱۳۹۹)	حوزه‌های کارایی و اثربخشی، الگوی حکمرانی خوب در گام دوم مبتنی بر مؤلفه‌های مدیریت جهادی و نظریه نظام

جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان پژوهش	نویسنده/سال	مهم‌ترین یافته‌ها
			انقلابی، مردم‌سالاری دینی، خودسازی،

روش پژوهش

روش تحقیق حاضر، کیفی از نوع تحلیل محتوا است که سال‌ها مورد توجه محققین مختلفی بوده است، در تحلیل محتوا، محقق به جای مقایسه نگرش‌ها، باورها و نگرش‌های افراد، به تحلیل پیام‌های ایجاد شده توسط آنها می‌پردازد. هدف از انجام این پژوهش، ارائه الگوی دولت اسلامی با تأکید بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای و اصول بیانیه گام دوم انقلاب است.

جامعه آماری بخش کیفی: با توجه به اینکه یکی از مسائل اساسی در به کارگیری صحیح روش دلفی، انتخاب اعضا و شرکت کنندگان پند دلفی است و شرایط و ویژگی‌های آنها نقش تعیین کننده‌ای در اعتبار نتایج، روش نمونه‌گیری و نحوه انجام آن خواهد داشت. انتخاب این افراد از روی حساسیت دارای ویژگی خاصی است که در روش دلفی بر حضور کارشناسان و صاحب نظران موضوع تأکید شده و از این رو استفاده از روش‌های نمونه‌گیری غیراحتمالی مورد تأکید قرار می‌گیرد. در میان نمونه‌گیری تصادفی غیراحتمالی، ۳ نوع نمونه‌گیری متداول و رایج‌تر است که شامل: نمونه‌گیری در دسترس، نمونه‌گیری هدفمند و نمونه‌گیری سهمیه‌ای است که در این تحقیق از روش نمونه‌گیری هدف‌دار از نوع گلوله‌برفی برای مشخص نمودن اعضای پانل استفاده شد.

جامعه آماری بخش کمی: جامعه آماری در این پژوهش شامل مدیران دولتی شاغل در وزارت خانه‌های دولت که در طول سالیان متمادی در پست‌های مدیریتی دولتی خدمت کرده و با دولت‌های مختلف در زمان مسئولیت همکاری و تعامل داشته‌اند بوده است که به ترتیب:

۱- معیارهای انتخاب جامعه آماری: افراد بر اساس سوابق علمی و اجرایی مرتبط با موضوع پژوهش انتخاب شدند. حضور افراد با تجربه حداقل ۱۰ سال در مناصب مدیریتی دولت، معیار اصلی بوده است.

۲- روش نمونه‌گیری: از روش نمونه‌گیری هدفمند (Purposeful Sampling) برای انتخاب افراد استفاده شده است تا پاسخ‌ها از بیشترین سطح تخصص برخوردار باشند.

۳- حجم نمونه: حجم نمونه با استفاده از روش‌های تعیین حجم نمونه در پژوهش‌های کمی (جدول مورگان) و با در نظر گرفتن نرخ پاسخ‌دهی، ۲۲۰ نفر انتخاب شد که تعداد ۱۳۶ نفر از پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه، مورد تایید و بررسی قرار گرفتند.

۴- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه:

میانگین سنی: ۳۵ تا ۵۰ سال.

ترکیب جنسیتی: ۷۵٪ مرد و ۲۵٪ زن.

تحصیلات: ۸۰٪ دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر.

نمونه آماری و روش نمونه‌گیری: برای به‌دست آوردن اطلاعات لازم در مورد اهمیت هر یک از بعدها، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها در روش نمونه‌گیری هدف‌دار از نوع گلوله‌برفی در روش دلفی ۲۰ نفر از اساتید و خبرگان مدیریت در کشور، فرماندهان و مسئولین حکومتی، مدیران سازمان‌های دولتی شناسایی شدند. این افراد سابقه مطالعه در موضوع موردنظر، سخنرانی در همایش‌ها را داشته و هر کدام سابقه کار بالای ۲۰ سال در امر مدیریت دولتی را دارا بودند که مشخصات تعدادی از این عزیزان در جدول شماره ۲ بیان شده است. جامعه آماری که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفتند حداقل دارای دو ویژگی بوده‌اند: ۱- با موضوع بیانیه گام دوم انقلاب آشنایی داشته و تحقیقات و سخنرانی‌هایی در این زمینه داشته‌اند. ۲- مدیرانی که دارای سابقه مدیریت بالای ۲۰ سال در سازمان‌های اداری کشور را داشته‌اند با توجه به شرایط و ویژگی‌های روش دلفی و هدف آن که ایجاد نوعی وحدت و اجماع در مورد یک موضوع مخصوص است، طبیعی است که بالا رفتن تعداد اعضا، ایجاد اجماع و حضور را دشوارتر می‌کند. بر این مبنا باید تعداد اعضا در سطحی مشخص شود که ضمن دریافت اطمینان از جامعیت لازم و حضور دیدگاه‌های مختلف از پیچیده بودن بیش از حد مراحل و تکرار زیاد دورهای دلفی دوری شود.

ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها: (بیان روایی و پایایی): در این مطالعه و پژوهش به دلیل این که نقل قول اطلاعات از اسناد رسمی و معتبر است، نسبت دادن اطلاعات به متن اصلی بیانیه با محوریت امام خامنه‌ای، رهبری جامعه اسلامی است و با صاحب‌نظران و خبرگان در این حوزه مصاحبه و مشورت انجام گرفته است، از روایی و پایایی زیادی برخوردار است. هدف از اعتبار و روایی این است که آیا ابزار مخصوص اندازه‌گیری می‌تواند ویژگی‌هایی را که برای آن ویژگی طراحی شده

است اندازه گیری کند یا خیر؟ به عبارت دیگر باید دید دقت اندازه‌های به دست آمده تا چه اندازه است. (خاکی، ۱۳۹۰) در این پژوهش بیانیه گام دوم انقلاب و فرمایشات امام خامنه‌ای، توسط پژوهشگر به صورت دقیق مطالعه و با انجام مصاحبه با خبرگان (دلفی) موارد جمع‌بندی شده با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا کدگذاری و تعداد ۷۴۰ کد شناسایی و استخراج شد. در ادامه کار با بررسی کدهای استخراج شده از نرم‌افزار، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مرتبط با مفهوم اصلی پژوهش یعنی (ارائه الگوی دولت اسلامی) دسته‌بندی و تعداد ۲ بعد شامل: «کارگزاران تراز دولت اسلامی و ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی» و ۱۱ مؤلفه و تعداد ۱۰۴ شاخص انتخاب شد. در ادامه کار ابتدا کارشناسان مورد نظر (۲۰) نفر مشخص و هماهنگی‌های لازم برای انجام نظرسنجی و تحویل پرسش‌نامه انجام شد. در همین راستا با پیگیری‌های مستمر نظرات متخصصین گردآوری شد که در مجموع از میان پرسش‌نامه‌های عودت داده شده ۱۸ پرسش‌نامه از نظر استخراج و تحلیل کافی تشخیص داده شد. پس از تجزیه و تحلیل نتایج تعدادی از شاخص‌ها به دلیل اهمیت کم بنا بر نظر صاحب‌نظران به دلیل هم مفهوم بودن با هم ادغام شده و به صورت کلی سازماندهی و مرتب شدند که نهایتاً الگوی فوق به دو بعد «کارگزاران تراز دولت اسلامی» و «ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی» تقسیم و ۱۱ مؤلفه و ۸۰ شاخص برابر جدول شماره ۳ در رسیدن به الگوی دولت اسلامی جمع‌بندی و به عنوان الگوی اصلی ارائه گردید. لازم به ذکر است در بخش کمی پژوهش نیز بعد از بررسی و تحلیل پرسشنامه توسط خبرگان و مشخص شدن سوالات مربوط به ابعاد و مؤلفه‌ها پرسشنامه‌ای در بستر google طراحی و به صورت مجازی برای جامعه هدف مورد نظر جهت آزمون سوالات و استفاده در تجزیه و تحلیل ارسال گردید و نتایج آن برای تحلیل و آزمون مدل جمع‌بندی گردید.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌های این تحقیق در دو سطح توصیفی و کیفی انجام می‌شود. برای بررسی متن بیانیه و بیانات امام خامنه‌ای و مصاحبه‌های انجام شده و کدگذاری آنها از نرم‌افزار maxqda2020 و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اس‌پی‌اس ۲۲ و اسمارت پی‌ال‌اس با سطح اطمینان ۹۵ درصد استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش پایانی از آزمون‌های زیر استفاده شد.

تحلیل عاملی اکتشافی: در تجزیه و تحلیل اکتشافی، محققان تلاش می‌کنند تا داده‌های تجربی را برای یافتن و شناسایی الگوها و روابط بین آنها تجزیه و تحلیل کنند. در اینجا مدل از پیش تعریف شده‌ای وجود ندارد، به عبارت دیگر، تحلیل اکتشافی علاوه بر داشتن ارزش تحقیقی یا پیشنهادی، می‌تواند سازنده مدل یا فرضیه‌ساز باشد. تحلیل اکتشافی زمانی استفاده می‌شود که محقق شواهد قبلی و پیش‌آزمایشی کافی برای تشکیل فرضیه‌ای در مورد تعداد عوامل پشت داده‌ها نداشته باشد و در واقع می‌خواهد داده‌ها را برای تعیین تعداد یا ماهیت عواملی که واریانس بین آن‌ها را توجیه می‌کنند، بررسی کند.

تحلیل عامل تأییدی: در تحلیل عاملی تأییدی، محققان تلاش می‌کنند مدل‌هایی بسازند که داده‌های تجربی را تنها بر اساس چند پارامتر توضیح یا توجیه کنند. این مدل از اطلاعات پیش‌تجربی در مورد ترکیب داده‌ها استفاده می‌کند که می‌تواند به شکل یک نظریه یا فرضیه یک طرح طبقه‌بندی مخصوص برای اشیاء با توجه به ویژگی‌های عینی محتوا و شکل، شرایط آزمایشی شناخته شده باشد. یادانش به دست آمده از مطالعه قبلی داده‌ها روش‌های راستی‌آزمایی تعیین می‌کنند که آیا داده‌ها با یک ساختار عامل معین مطابقت دارند یا خیر.

در پایان این بخش لازم است بیان کنیم که در این پژوهش، روش‌های کمی برای تحلیل داده‌ها به کار گرفته شده است. این روش‌ها نقش مهمی در ارزیابی و آزمون اعتبار مدل مفهومی پیشنهادی ایفا کرده‌اند. استفاده از تحلیل‌های آماری همچون تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی، امکان بررسی روابط میان مؤلفه‌ها و شاخص‌ها و ارزیابی وزن هر کدام را در تحقق الگوی دولت اسلامی فراهم آورده است. بنابراین، به کارگیری این روش‌ها علاوه بر تبیین علمی و قابل دفاع داده‌ها، باعث افزایش دقت و روایی یافته‌های پژوهش شده است.

جدول ۲. مشخصات خبرگان پژوهش

مسئولیت در	مسئولیت فعلی	مدرك تحصیلي	سابقه خدمت	تعداد / نفر	نقش در پژوهش
نهاد های انقلابی	معاونت	دکتری مدیریت	بالای ۳۰ سال	۵	مصاحبه شونده
نهاد های انقلابی	مدیریت	دکتری مدیریت	بالای ۲۰ سال	۳	مصاحبه شونده

مصاحبه شونده	۴	بالای ۲۰ سال	سطوح ۱ و ۲	مدیریت	حوزوی
مصاحبه شونده	۳	بالای ۲۵ سال	دکتری مدیریت	مدیرکل	ادارات دولتی
مصاحبه شونده	۵	بالای ۲۰ سال	کارشناسی ارشد	مدیریت	ادارات دولتی

لازم به ذکر است برای احترام به خبرگان پژوهش از اشاره به نام و نام خانوادگی آنها خودداری گردید.

یافته‌های پژوهش

بر اساس دیدگاه امام خامنه‌ای، تحقق و ایجاد دولت اسلامی در مسیر تمدن نوین اسلامی، حرکتی به صورت عملی و تدریجی است و در صورت توجه به همه ابعاد دولت اسلامی و تلاش در تحقق آن‌ها، دولت اسلامی که نقش مهم و اساسی در تمدن‌سازی نوین را خواهد داشت شکل خواهد گرفت. ما در این پژوهش سعی کردیم که نسبت به شناسایی مؤلفه‌های اصلی و شاخص‌های کلیدی مؤثر در تشکیل دولت اسلامی و ارائه الگوی کاربردی برای مسئولین در انقلاب اسلامی اقدام نماییم. یافته‌های کیفی این پژوهش حاصل تحلیل محتوای دقیق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و مصاحبه‌های عمیق با خبرگان بوده که به صورت نظام‌مند از طریق کدگذاری در نرم‌افزار Maxqda بررسی شده‌اند. در این فرآیند، ۷۴۰ کد اولیه استخراج گردید که پس از طی مراحل کدگذاری باز، محوری و انتخابی، در قالب ۱۱ مؤلفه اصلی و ۲ بعد کلیدی سازمان‌دهی شدند. هر بعد شامل مجموعه‌ای از مؤلفه‌ها و شاخص‌هاست که به طور تفصیلی و کاربردی تبیین شده‌اند. در مجموع، ۱۱ مؤلفه و ۸۰ شاخص اصلی به عنوان ارکان این الگو شناسایی شدند (جدول ۳) که هر یک نقشی اساسی در ساختار کلی دولت اسلامی ایفا می‌کنند. بعد اول، «کارگزاران تراز دولت اسلامی»، بر ویژگی‌های مدیریتی، بینشی، علمی، اخلاقی و رفتاری تأکید دارد و نقش مدیران و رهبران متعهد، متخصص و چشم‌اندازگرا را در تحقق اهداف دولت اسلامی روشن می‌سازد. این بعد بر تحول‌آفرینی در نظام مدیریتی کشور و ارتباط مستقیم آن با اهداف بیانیه گام دوم انقلاب تأکید دارد. بعد دوم، «ساختار و نظامات تراز دولت

اسلامی»، جنبه‌های حقوقی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و بنیادین دولت اسلامی را در بر می‌گیرد. این بعد، نیاز به ایجاد شفافیت، عدالت محوری، پایداری و کارآمدی در چارچوب‌های نهادی و قانونی را برجسته می‌سازد و نقش حیاتی ساختارهای حکومتی در دستیابی به تمدن نوین اسلامی را مشخص می‌کند.

نتایج این پژوهش نشان‌دهنده‌ی ارتباط متقابل و مکمل میان ابعاد و مؤلفه‌هاست. این یافته‌ها، ضمن ارائه چارچوبی مفهومی، کاربردی و قابل اجرا، بر اهمیت پیوند دقیق شاخص‌ها با اهداف کلان انقلاب اسلامی و به‌ویژه بیانیه گام دوم انقلاب تأکید دارند. تحلیل داده‌های پژوهش نشان داد که این ابعاد و مؤلفه‌ها نه تنها در سطح نظری، بلکه در برنامه‌ریزی اجرایی برای طراحی الگوی دولت اسلامی نیز می‌توانند راهگشا باشند.

جدول ۳. ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های دولت اسلامی

ابعاد	مؤلفه‌های مربوط به الگو	شاخص‌ها
کارگزاران تراز دولت اسلامی	اجرای مدیریت جهادی با تأکید بر تعهد به آرمان‌های انقلاب و تخصص مرتبط با نیازهای کشور	مدیریت جهادی، انقلابی و میدانی شناخت گذشته و درس گرفتن از تجربه‌ها تجربه و تخصص اعتقاد به اصل ما می‌توانیم نیروی انسانی مستعد و کارآمد امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده جوان‌گرایی، اعتماد و اعتقاد به جوان‌ها جوان‌گرایی در مجموعه اجرایی نظارت و کنترل میدانی نگاه راهبردی و برنامه‌ریزی بلندمدت سرعت در تصمیم‌گیری و عمل در قبال حوادث پیگیری مستمر و مأیوس نشدن از مشکلات خستگی‌ناپذیری در کار کارایی و اثربخشی
	حکمرانی مطلوب با تکیه بر بینش انقلابی و ایجاد یک سازوکار عملیاتی برای	اعتماد به وعده‌های الهی اعتقاد قلبی به مبانی انقلاب و پابندی به ارزش‌های آن اعتقاد به ولایت‌فقیه و رهبری

جدول ۳. ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های دولت اسلامی

ابعاد	مؤلفه‌های مربوط به الگو	شاخص‌ها
	پیاده‌سازی شعارهای انقلاب در ابعاد مختلف	التزام عملی به شعارهای انقلاب پاسدار آزادی و استقلال ملی عمل به نظریه نظام انقلابی
	حمایت از علم‌گرایی و توسعه فعالیت‌های علمی و پژوهشی برای پیشرفت کشور و استفاده از دستاوردهای داخلی و تعاملات علمی بین‌المللی	حکمت، خردگرایی و علم‌گرایی جهاد علمی و حمایت از فعالیت‌های علمی و پژوهشی آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان توجه ویژه به نخبگان حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و فن‌آور
ابعاد	مؤلفه‌های مربوط به الگو	شاخص‌ها
کارگزاران تراز دولت اسلامی	اقدام کارگزاران به‌کارگیری ارزش‌های اخلاقی در تمامی سطوح حکمرانی و تعامل با مردم، و جامعه	توکل به خدا اخلاص در عمل خودسازی خدمت به خلق رفتار کریمانه پرهیز از تکبر معنویت و اخلاق صداقت و شفافیت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۳. ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های دولت اسلامی

ابعاد	مؤلفه‌های مربوط به الگو	شاخص‌ها
	پابندی و اجرای شاخصه‌های رفتاری اسلامی در تمامی ابعاد حکمرانی و فعالیت‌های مدیریتی به‌منظور تقویت جایگاه اخلاقی دولت اسلامی	انتقاد پذیر اجتناب از اسراف، تجملگرایی و اشرافیگری برقراری ارتباط مستقیم با مردم (مردمی‌بودن) تلاش بی‌وقفه در خدمت‌رسانی به مردم مسئولیت‌پذیری و دوری از بهانه‌تراشی اهل برنامه‌ریزی و آینده‌نگری امر به معروف و نهی از منکر امانت‌داری شایسته‌سالاری نوآوری در کارها ساده‌زیستی و اجتناب از خود شیفتگی خودباوری و اعتماد به نفس دشمن‌شناسی
ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی	تعهد به اجرای قوانین و بهره‌گیری از استانداردهای مدیریتی در چارچوب نظام اسلامی	قانون‌گرایی دفاع از مظلومان و مستضعفان نظام اداری تراز انقلاب اسلامی لزوم وجود نهاد قانون‌گذاری اسلامی
	تقویت هویت فرهنگی اسلامی و به‌کارگیری ظرفیت‌های فرهنگی جامعه در سیاست‌گذاری‌های کلان	سبک زندگی اسلامی - ایرانی آتش به اختیاری در مسائل فرهنگی آزادی اجتماعی بازتولید گفتمان انقلاب اسلامی
ابعاد	مؤلفه‌های مربوط به الگو	شاخص‌ها
ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی	ایجاد وحدت در بدنه حکومتی و جامعه، و ارتقای مشارکت مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری سیاسی بر اساس اصول دینی	لزوم وجود دولت اسلامی مردم‌سالاری دینی و سیاسی (مشارکت سیاسی مردم) اتحاد و همدلی نیروهای نظام برجسته کردن شعارهای اسلام و انقلاب برجسته کردن ایران در چشم‌رجال سیاسی دنیا تقویت ارتباط بین‌المللی، تعامل و عزت‌مداری

جدول ۳. ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های دولت اسلامی

ابعاد	مؤلفه‌های مربوط به الگو	شاخص‌ها
		صراحت در اعلام مواضع دینی و انقلابی تامین آزادی‌های سیاسی و اجتماعی
	تحقق اقتصاد مقاومتی از طریق کاهش وابستگی به منابع خارجی، شفافیت اقتصادی و اصلاح ساختارهای زمینه‌ساز فساد	سلامت و طهارت اقتصادی مبارزه با فقر مبارزه با مفاسد اقتصادی اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی تلاش در راستای رشد اقتصادی کشور اهتمام به طرح‌های بزرگ اقتصادی در کشور
	ایجاد امنیت جامع‌محور مبتنی بر استقلال ملی و مردمی‌سازی دفاع و امنیت با تکیه بر فرهنگ مقاومت	امنیت (پایدار مردمی) نفی سلطه‌پذیری و تأکید بر حفظ استقلال کشور شجاع و نترس در برابر دشمنان استکبار ستیزی و حمایت شجاعانه از مقاومت تسلیم ناپذیری و ایستادگی در برابر زورگویان و گردنکشان صراحت در مرزبندی با دشمنان انقلاب
	نهادینه‌سازی عدالت اجتماعی در تمام ابعاد ساختاری کشور و طراحی نظامی که زمینه‌ساز رفع هرگونه تبعیض باشد	عدالت محوری رفع تبعیض‌های ناروا و ایجاد امکانات عادلانه اعتقاد واقعی به ظرفیت‌ها و توانایی‌های داخلی عدم اعتماد به دشمن لزوم وجود نظارت اجتماعی مطالبه‌گری منطقی و پاسخگویی

جدول ۴. نمونه‌هایی از گزاره‌ها و مفاهیم استخراج شده

مفاهیم استخراج شده	بخشی از پاراگراف‌های استخراج شده
مدیریت جهادی، انقلابی و میدانی	مدیریت‌های جهادی الهام‌گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم» که امام بزرگوار به همه ما آموخت، ایران را به عزت و پیشرفت در همه عرصه‌ها

جدول ۴. نمونه‌هایی از گزاره‌ها و مفاهیم استخراج شده

مفاهیم استخراج شده	بخشی از پاراگراف‌های استخراج شده
	<p>رسانید. سرآمد در انگیزه‌های جهادی میان جوانان، سرآمد در جمعیت جوان کارآمد، و ویژگی‌های افتخارآمیز دیگر که محصول انقلاب و نتیجه جهت‌گیری‌های انقلابی و جهادی است. (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷) اگر در همه کارها روحیه‌ی جهادی باشد، کار، پیشرفت مضاعف می‌کند اگر روحیه‌ی جهادی نباشد، اولاً انسان گاهی صحنه را خطا می‌کند و غلط می‌بیند، [ثانیاً] گاهی در رفتار غلط عمل می‌کند. وقتی که حالت جهادی باشد، نه، غالباً درست می‌بیند و همیشه خوب عمل می‌کند و پیش می‌رود. (امام خامنه‌ای ۱۴۰۲/۰۴/۲۱)</p>
اعتقاد به ولایت فقیه و رهبری	<p>کارگزاران نظام باید به امامت و جایگاه رهبری اعتقاد داشته باشد و طبق ولایت پیش برود یکی از پیامدهای مهم سیاسی و اجتماعی اصل توحید اعتقاد به مشروعیت الهی و اصل امامت در باور جامعه و دولت اسلامی است حاکمیت و حکومت را منحصر در ذات یگانه الهی است؛ اما از آنجاکه هم نمود حاکمیت الهی در زمین توسط انسان‌ها صورت می‌گیرد و هم اداره و مدیریت زندگی مدنی و اجتماعی نیاز به حاکمیت و حکومت دارد که مسئله خلافت و جانشینی مطرح می‌شود. (مصاحبه، جعفرپور)</p>
توجه ویژه به نخبگان	<p>طبیعتاً انقلاب اسلامی می‌تواند در مسیر نیل به تمدن نوین اسلامی، این مسیر را تا حد زیادی هموار و تسهیل نماید و در این راستا وظیفه نخبگان و صاحب‌نظران است که با تشکیل اتاق‌های فکر و اندیشه‌ورزی و تضارب آراء، به نظرات و دیدگاه‌هایی منسجم دست پیدا کنند و دیدگاه‌های نخبه‌گرایانه و کارشناسی را ارائه کنند و مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی و دستیابی به این تمدن را بیش‌ازپیش هموار کنند. (مصاحبه، ملک‌زاده)</p>
اخلاص در عمل	<p>اولین شاخص دولت اسلامی، شاخص اعتقادی و اخلاقی است - بخصوص در مسئولان رده‌های بالا - سلامت اعتقادی، سلامت اخلاقی، سلامت عملکردی که از اعتقاد درست و نگاه درست به حقایق جامعه ناشی می‌شود. (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۲) امام از روز اول فرمود: ما مأمور به تکلیفیم، نه به نتیجه؛ این، عین اخلاص است؛ محض اخلاص است؛ فقط برای خداست که ذره‌ای قدرت طلبی و جلب حطام مادی در این چنین دلی وجود ندارد. (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۴)</p>
صداقت و شفافیت	<p>شفافیت، به معنی جریان آزاد اطلاعات و قابلیت دسترسی سهل و آسان به آن</p>

جدول ۴. نمونه هایی از گزاره ها و مفاهیم استخراج شده

مفاهیم استخراج شده	بخشی از پاراگراف های استخراج شده
	برای همه است. همچنین شفافیت را می توان آگاهی افراد جامعه از چگونگی اتخاذ و اجرای تصمیمات نیز دانست. در چنین شرایطی، رسانه های گروهی به راحتی قادر به تجزیه و تحلیل و نقد سیاست های اتخاذ شده در نظام تصمیم گیری و اجرایی کشور خواهند بود. (مصاحبه، تقی پور)
قانون گرایی	قانون گرایی خیلی مهم است. قانون ریل است؛ از این ریل اگر چنانچه خارج شدیم، حتماً آسیب و صدمه است. گاهی قانون ناقص است، گاهی قانون معیوب است؛ اما همان قانون معیوب هم اگر چنانچه عمل نشود - که منتهی به بلبشو و هر که هر که خواهد شد - ضرر آن عمل نشدن، بیشتر از ضرر عمل کردن به قانون است. این را باید نهادینه کرد؛ در مجموعه ی دستگاه ها این باید نهادینه بشود. و جزو رعایت قانون، رعایت اسناد بالادستی است که امروز خوشبختانه در کشور وجود دارد؛ مثل سیاست های کلی، سند چشم انداز، مصوبات شوراهای عالی. (امام خامنه ای، ۱۳۹۲)
آزادی اجتماعی	گسترش آزاداندیشی مهم است. واقعاً انسان ها باید بتوانند در یک فضای آزاد فکر کنند. آزادی بیان تابعی از آزادی فکر است. وقتی آزادی فکر بود، به طور طبیعی آزادی بیان هم هست. عمده، آزادی فکر است که انسان ها بتوانند آزاد بیندیشند. در غیر فضای آزاد فکری، امکان رشد وجود ندارد. برای فکر، برای علم، برای میدان های عظیم پیشرفت بشری اصلاً جایی وجود نخواهد داشت. (امام خامنه ای، ۱۳۸۴) آزادی اجتماعی به معنای حق تصمیم گیری و عمل کردن و اندیشیدن برای همه افراد جامعه است. (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷)
اتحاد و همدلی نیروهای نظام	امروز امت اسلامی دچار مشکلات فراوانی است؛ جراحتهایی بر پیکره ی این امت وارد شده است و وارد می شود؛ مهم ترین اینها اختلاف است. سعی دشمنان اسلام این است که بین گروه های مسلمان به بهانه های مختلف ایجاد اختلاف کنند، شقاق و دشمنی ایجاد کنند؛ به بهانه ی قومیت، به بهانه ی مذهب، به بهانه ی جغرافیا، به بهانه ی مشکلات ارضی و مرزی؛ همه این بهانه ها در اختیار آنها قرار گرفته است و متأسفانه دشمن استفاده می کند و ما که مسئولان دولت های اسلامی هستیم، از این کار دشمن غفلت می کنیم. (امام خامنه ای، ۱۳۹۶)
تقویت ارتباط بین المللی، تعامل و	عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن: این هر سه، شاخه هایی از اصل «عزت، حکمت، و مصلحت» در روابط بین المللی اند. صحنه ی جهانی، امروز

جدول ۴. نمونه‌هایی از گزاره‌ها و مفاهیم استخراج شده

مفاهیم استخراج شده	بخشی از پاراگراف‌های استخراج شده
عزت مداری	<p>شاهد پدیده‌هایی است که تحقق یافته یا در آستانه‌ی ظهورند: تحرک جدید نهضت بیداری اسلامی بر اساس الگوی مقاومت در برابر سلطه‌ی آمریکا و صهیونیسم؛ شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه‌ی غرب آسیا و زمین‌گیر شدن همکاران خائن آنها در منطقه؛ گسترش حضور قدرتمندانه‌ی سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه. (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷)</p>
اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی	<p>راه‌حل این مشکلات، سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است که باید برنامه‌های اجرایی برای همه‌ی بخش‌های آن تهیه و با قدرت و نشاط کاری و احساس مسئولیت، در دولت‌ها پیگیری و اقدام شود. درون‌زایی اقتصاد کشور، مولد شدن و دانش‌بنیان شدن آن، مردمی کردن اقتصاد و تصدیگری نکردن دولت، برون‌گرایی با استفاده از ظرفیت‌هایی که قبلاً به آن اشاره شد، بخش‌های مهم این راه‌حل‌ها است. بی‌گمان (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷)</p>
رفع تبعیض‌های ناروا و ایجاد امکانات عادلانه	<p>مردم بیشتر شهرها بویژه مناطق دوردست و روستاها در آخر فهرست و غالباً محروم از نیازهای اولیه‌ی زیرساختی و خدمت‌رسانی بودند. جمهوری اسلامی در شمار موفق‌ترین حاکمیت‌های جهان در جابه‌جایی خدمت و ثروت از مرکز به همه‌جای کشور، و از مناطق مرفه‌نشین شهرها به مناطق پایین‌دست آن بوده است. (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷)</p>
مطالبه‌گری منطقی و پاسخگویی	<p>پاسخگویی یک مفهوم غربی نیست؛ یک مفهوم اسلامی است. بعضی‌ها از هر چیزی خوششان بیاید، سعی می‌کنند آن را به گونه‌ی بی‌بهره‌ی افکار و مدنیت غربی منسوب کنند. نه، پاسخگویی یک حقیقت اسلامی است؛ این همان مسئولیت است. مسئولیت، یعنی هر انسانی در هر مرتبه‌ی بی‌کی‌هست، در درجه‌ی اول از خود سؤال کند، ببیند رفتار و گفتار و تصمیم‌گیری او تحت تأثیر چه بود؛ عاقلانه و بر اساس پرهیزگاری بود، یا خودخواهانه و برای شهوات و اغراض شخصی بود. (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۳)</p>

شاخص‌های توصیفی

جدول (۵) شاخصهای توصیفی متغیرهای پژوهش (میانگین، انحراف معیار) گزارش شده است. برای آماره‌های توصیفی متغیرها به سراغ سوالات اختصاصی پرسش‌نامه می‌رویم، که با استفاده از نمره‌گذاری طیف لیکرت استخراج شده‌اند و در نهایت آماره‌های توصیفی مربوط به هر مؤلفه در ادامه ارائه شده‌اند.

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

انحراف معیار	میانگین	مؤلفه‌های مربوط به الگو	ابعاد
۰/۳۳۶ ۰/۳۳۶ ۰/۳۶۳ ۰/۳۶۷ ۰/۳۸۹	۴/۵۷ ۴/۷۴ ۴/۵۹ ۴/۶۸ ۴/۵۹	اجرای مدیریت جهادی با تأکید بر تعهد به آرمان‌های انقلاب و تخصص مرتبط با نیازهای کشور حکمرانی مطلوب با تکیه بر بینش انقلابی و ایجاد یک سازوکار عملیاتی برای پیاده‌سازی شعارهای انقلاب در ابعاد مختلف حمایت از علم‌گرایی و توسعه فعالیت‌های علمی و پژوهشی برای پیشرفت کشور و استفاده از دستاوردهای داخلی و تعاملات علمی بین‌المللی اقدام کارگزاران به‌کارگیری ارزش‌های اخلاقی در تمامی سطوح حکمرانی و تعامل با مردم، و جامعه پایبندی و اجرای شاخصه‌های رفتاری اسلامی در تمامی ابعاد حکمرانی و فعالیت‌های مدیریتی به‌منظور تقویت جایگاه اخلاقی دولت اسلامی	کارگزاران تراز دولت اسلامی
۰/۳۷۰ ۰/۵۲۴ ۰/۳۳۳ ۰/۳۱۳ ۰/۳۰۷ ۰/۴۲۴	۴/۶۳ ۴/۴۰ ۴/۶۳ ۴/۷۴ ۴/۸۲ ۴/۶۶	تعهد به اجرای قوانین و بهره‌گیری از استانداردهای مدیریتی در چارچوب نظام اسلامی تقویت هویت فرهنگی اسلامی و به‌کارگیری ظرفیت‌های فرهنگی جامعه در سیاست‌گذاری‌های کلان ایجاد وحدت در بدنه حکومتی و جامعه، و ارتقای مشارکت مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری سیاسی بر اساس اصول دینی تحقق اقتصاد مقاومتی از طریق کاهش وابستگی به منابع خارجی، شفافیت اقتصادی و اصلاح ساختارهای زمینه‌ساز فساد ایجاد امنیت جامع‌محور مبتنی بر استقلال ملی و مردمی‌سازی دفاع و	ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

انحراف معیار	میانگین	مؤلفه‌های مربوط به الگو	ابعاد
		امنیت با تکیه بر فرهنگ مقاومت نهادینه‌سازی عدالت اجتماعی در تمام ابعاد ساختاری کشور و طراحی نظامی که زمینه‌ساز رفع هرگونه تبعیض باشد	

آزمون کفایت نمونه‌گیری و بارتلت

قبل از انجام تحلیل عاملی ابتدا باید اطمینان حاصل کرد که آیا تعداد داده‌های موجود برای تحلیل عاملی مناسب هستند یا خیر؟ برای این منظور از شاخص‌های کفایت نمونه‌گیری و آزمون بارتلت استفاده می‌کنیم. با توجه به مقدار سطح معناداری به این نتیجه می‌رسیم که داده‌های موردنظر برای نمونه‌گیری مناسب هستند. آزمون نشان می‌دهد که آیا تعداد داده‌های نمونه برای تحلیل مناسب هستند یا خیر. مقدار این شاخص در بین دامنه صفر تا یک متغیر است. اگر مقدار شاخص نزدیک به یک باشد (حداقل ۰٫۷) داده‌های موردنظر برای تحلیل عاملی مناسب هستند. در غیر این صورت (معمولاً کمتر از ۰٫۷) نتایج تحلیل عاملی برای داده‌های موردنظر مناسب نیستند. آزمون بارتلت فرضیه «ماتریس همبستگی متغیرهای مشاهده شده واحد است» را مورد آزمون قرار می‌دهد. نتایج آزمون بارتلت نشانگر همبستگی مناسب بین متغیرها است و از نظر آماری اگر (۰٫۰۰۰) باشد معنی دار است لازم‌آورد ادامه تحلیل عاملی اکتشافی این است که آزمون بارتلت معنادار باشد.

جدول ۶. نتایج آزمون KMO و بارتلت بُعد کارگزاران تراز دولت اسلامی

۰/۸۰۷	آزمون کفایت نمونه‌گیری
۲۸۸/۱۲۰	آزمون بارتلت
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری sig

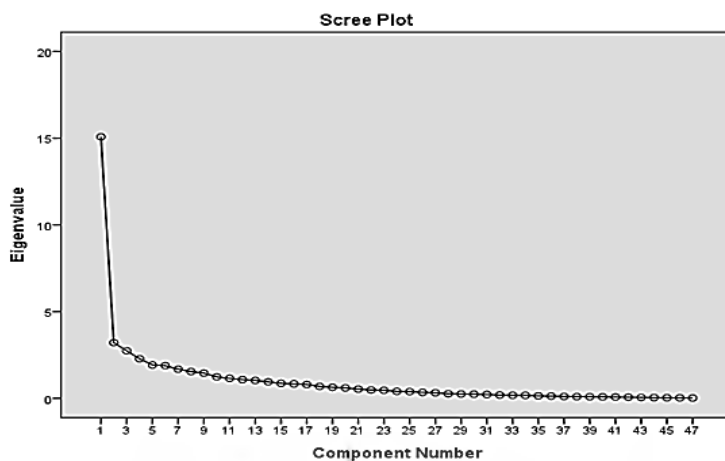
جدول ۷. نتایج آزمون KMO و بارتلت بُعد ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی

۰/۷۸۶	آزمون کفایت نمونه‌گیری
۳۵۸/۸۰۹	آزمون بارتلت
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری sig

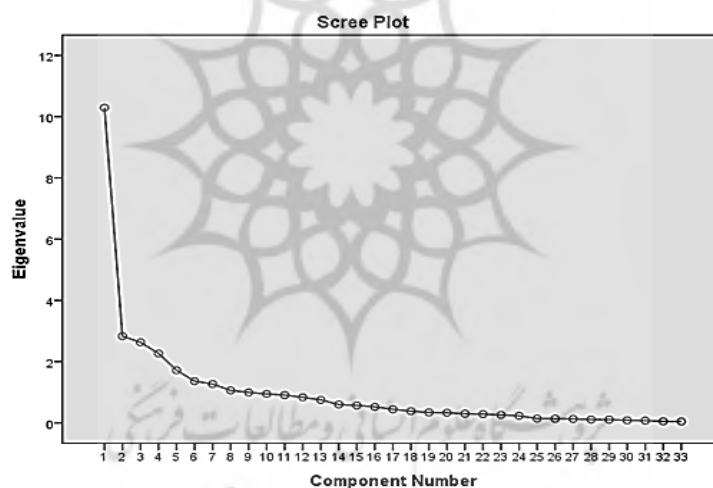
نتایج جداول ۶ و ۷ نشان می‌دهد که شاخص کفایت نمونه‌گیری با مقادیر ۰/۸۰۷ و ۰/۷۸۶ که مقدار ۰/۷۰ یا بالاتر کافی محسوب می‌شود. در سطح قابل قبولی بوده و نشانگر کفایت داده‌ها و نمونه برای تحلیل عاملی اکتشافی می‌باشد، همچنین نتایج آزمون بارتلت نشانگر همبستگی مناسب بین متغیرها است و از نظر آماری معنی‌دار است. لازمه ادامه تحلیل عاملی اکتشافی این است که آزمون بارتلت معنادار باشد. لذا هر دوی این نتایج نشان می‌دهد که انجام تحلیل عاملی بر روی ماتریس همبستگی مناسب است.

نمودار سنگ‌ریزه - اسکری

در این نمودار مقادیر ویژه محاسبه شده از داده‌ها هستند جایی از نمودار که ناگهان شیب شکسته می‌شود تعداد عوامل مناسب را نشان می‌دهد. این یک روش نموداری برای کمک به پژوهشگران است که تعیین می‌کند چه تعداد مؤلفه یا عامل در راه‌حلی که در نهایت خواهند پذیرفت باید گنجانده شود. در این شکل ارزش‌های ویژه روی محور عمودی و تعداد مؤلفه‌ها روی محور افقی نشان داده شده است. نمودار اسکری نام خود را از سنگ‌ریزه‌هایی که در اطراف یک کوه آتشفشان یا کوه پراکنده شده‌اند گرفته است. نقطه تغییر جهت که در این مثال در مؤلفه‌ها قرار دارد نقطه گذر بین مؤلفه‌های دارای ارزش‌های ویژه بالا یا پایین را نشان می‌دهد.

نمودار ۱. سنگ‌ریزه مؤلفه‌های بُعد کارگزاران تراز دولت اسلامی

نمودار ۲. سنگ‌ریزه مؤلفه‌های بُعد ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی

آزمون مدل مفهومی پژوهش

در تحقیقاتی که هدف، آزمون مدل خاصی از رابطه بین متغیرهاست، از تحلیل مدل معادلات ساختاری استفاده می‌شود؛ بنابراین، با توجه به دلایل بیان شده، در این مطالعه جهت برآزش

مدل مفهومی پژوهش و آزمون فرضیه‌ها از روش حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار اسمارت pls استفاده می‌گردد. بررسی مدل پژوهش طی سه مرحله انجام می‌شود.

تحلیل عاملی تأییدی: روشی است که نشان می‌دهد چه میزان گویه‌های سنجش یک سازه به درستی انتخاب شده‌اند. در واقع در این روش مشخص می‌شود آیا سؤالاتی که در یک پرسش‌نامه برای سنجش هر عامل انتخاب شده است مناسب است یا خیر؛ بنابراین تحلیل عاملی تأییدی یک ابزار سنجش روایی پرسش‌نامه است و به روایی سازه یا مدل اندازه‌گیری نیز موسوم است. در تحقیقاتی که هدف آزمون مدل خاصی از رابطه بین متغیرهاست، از تحلیل مدل معادلات ساختاری استفاده می‌شود؛ بنابراین، با توجه به دلایل بیان شده، در این مطالعه جهت برآزش مدل مفهومی پژوهش از روش حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار اسمارت pls استفاده می‌گردد. بررسی مدل پژوهش طی سه مرحله انجام می‌شود. در مرحله اول مدل بیرونی پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد در مرحله دوم نوبت به بررسی مدل درونی می‌رسد و مرحله سوم نیز به بررسی مدل کلی پژوهش اختصاص دارد. به عبارت دیگر هدف این نرم‌افزار به دست آوردن ارزش‌های تعیین شده برای متغیرهای نهان باهدف پیش‌بینی و کمینه ساختن واریانس تمام متغیرهای وابسته باشد. همچنین نمرات مؤلفه متغیرهای مکنون را با استفاده از جمع وزنی نشانگرها ایجاد می‌کند (چین، مار کولین و نیوستد، ۱۹۹۶). به طور کلی رویکرد مبتنی بر کوواریانس برای آزمون نظریه و رویکرد حداقل مجذورات جزئی برای کشف روابط موجود در داده‌ها و در واقع شکل دادن به نظریه مناسب است. (کریسمس، ۲۰۰۵)

تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول

در روش تحلیل عاملی تأییدی ابتدا به ساکن لازم است تا روایی سازه مورد مطالعه قرار گرفته تا مشخص شود نشانگرهای انتخاب شده برای اندازه‌گیری سازه‌های مورد نظر خود از دقت لازم برخوردار هستند. به این شکل که بار عاملی هر نشانگر با سازه خود دارای مقدار t بالاتر از ۱/۹۶ و مثبت باشد. در این صورت این نشانگر از دقت لازم برای اندازه‌گیری آن سازه یا صفت مکنون برخوردار است (نانالی و برنستین، ۱۹۹۴). در این تحلیل رابطه عامل یا عامل‌ها (متغیرهای پنهان) با گویه‌ها (متغیرهای مشاهده‌پذیر) مورد سنجش قرار می‌گیرد. در این روش هیچ‌گونه رابطه‌ای بین متغیرهای پنهان مورد بررسی قرار نمی‌گیرد. این نوع مدل اندازه‌گیری صرفاً برای

اطمینان از آن است که متغیرهای پنهان درست اندازه‌گیری شده‌اند. در فاکتور آنالیز تأییدی مرتبه اول می‌توان رابطه یک عامل با چند گویه یا چند عامل با چند گویه را مورد بررسی قرار داد.

بارهای عاملی و آماره t : هر یک از اعدادی که بر فلش‌های رسم شده از متغیرهای پنهان (متغیرهای آبی‌رنگ) به متغیرهای آشکار (متغیرهای زردرنگ) به‌دست آمده؛ نشانگر بارهای عاملی است. بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند که اگر این مقدار برابر و یا بیشتر از مقدار $0/4$ شود، مؤید این مطلب است که واریانس بین سازه و شاخص‌های آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه بیشتر بوده و پایایی در مورد آن مدل اندازه‌گیری قابل قبول است (هولاند، ۱۹۹۹). نکته مهم در اینجا این است که اگر محقق پس از محاسبه بارهای عاملی بین سازه و شاخص‌های آن با مقادیری کمتر از $0/4$ مواجه شد، باید آن شاخص‌ها (سؤالات پرسش‌نامه) را اصلاح نموده و یا از مدل تحقیق خود حذف نماید. در این پژوهش برابر همین روش مقادیر بارعاملی و آماره t برای شاخص و مؤلفه‌های هر دو بُعد مشخص گردید که بر اساس نتایج آن تمامی نشانگرهای سازه‌های مورد مطالعه در بحث آماره t به دلیل داشتن مقدار بالاتر از $1/96$ از اهمیت لازم برای اندازه‌گیری برخوردار بوده و در فرایند تحلیل وارد شدند؛ ولی برابر بررسی معیار بارعاملی در شاخص شماره ۱ از مؤلفه (حکمرانی مطلوب با تکیه بر بینش انقلابی و ایجاد یک سازوکار عملیاتی برای پیاده‌سازی شعارهای انقلاب در ابعاد مختلف) بُعد کارگزاران تراز دولت اسلامی به دلیل داشتن بارعاملی کمتر از $0/4$ (عدد $0/382$) تأیید نشد و حذف گردید؛ لذا روایی سازه که برای بررسی دقت و اهمیت نشانگرهای انتخاب شده برای اندازه‌گیری سازه‌ها انجام شد نشان می‌دهد که نشانگرهای موجود ساختارهای عاملی مناسبی را جهت اندازه‌گیری ابعاد مورد مطالعه در مدل تحقیق فراهم می‌آوردند.

روایی همگرا: سنجه رایج برای ایجاد روایی همگرا در سطح سازه، میانگین واریانس استخراج شده است. این معیار به‌عنوان مقدار میانگین کل توان دوم بارهای معرف متناظر با هر سازه تعریف می‌شود مقدار میانگین واریانس استخراجی برابر $0/4$ یا بالاتر نشان می‌دهد که به طور متوسط، سازه بیش از نیمی از واریانس معرف‌های متناظر را تشریح می‌کند. به طور معکوس، زمانی که میانگین واریانس استخراج شده کمتر از $0/4$ باشد، نشان‌دهنده این است که به طور میانگین، خطای بیشتری در آیت‌ها نسبت به واریانس تشریح شده به‌وسیله سازه‌ها باقی می‌ماند.

ضریب پایایی همگون: میزان پایایی با استفاده از فرمولی که توسط یورسکاگ ارائه شده نیز قابل محاسبه است. این ضریب برای سنجش پایایی درونی سازه‌ها است. همچنان که چین (۱۹۹۸) معتقد است ضریب Rho نسبت به آلفای کرونباخ از اطمینان بیشتری برخوردار است. مقدار این ضریب باید بیش از ۰/۷ باشد.

جدول ۸. بررسی مقادیر AVE و Rho

Rho	AVE	مؤلفه‌های مربوط به الگو	ابعاد	
۰/۵۸	۰/۴۶	اجرای مدیریت جهادی با تأکید بر تعهد به آرمان‌های انقلاب و تخصص مرتبط با نیازهای کشور	کارگزاران تراز دولت اسلامی	
۰/۲۵	۰/۹۷	حکمرانی مطلوب با تکیه بر بینش انقلابی و ایجاد یک سازوکار عملیاتی برای پیاده‌سازی شعارهای انقلاب در ابعاد مختلف		
۰/۵۴	۰/۱۵	حمایت از علم‌گرایی و توسعه فعالیت‌های علمی و پژوهشی برای پیشرفت کشور و استفاده از دستاوردهای داخلی و تعاملات علمی بین‌المللی		
۰/۷۶	۰/۱۰	اقدام کارگزاران به‌کارگیری ارزش‌های اخلاقی در تمامی سطوح حکمرانی و تعامل با مردم، و جامعه		
۰/۰۲	۰/۵۳	پایبندی و اجرای شاخصه‌های رفتاری اسلامی در تمامی ابعاد حکمرانی و فعالیت‌های مدیریتی به‌منظور تقویت جایگاه اخلاقی دولت اسلامی		
۰/۷۲	۰/۰۴	تعهد به اجرای قوانین و بهره‌گیری از استانداردهای مدیریتی در چارچوب نظام اسلامی		ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی
۰/۹۱	۰/۹۲	تقویت هویت فرهنگی اسلامی و به‌کارگیری ظرفیت‌های فرهنگی جامعه در سیاست‌گذاری‌های کلان		
۰/۶۹	۰/۷۲	ایجاد وحدت در بدنه حکومتی و جامعه، و ارتقای مشارکت مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری سیاسی بر اساس اصول دینی		
۰/۷۶	۰/۷۸	تحقق اقتصاد مقاومتی از طریق کاهش وابستگی به منابع خارجی، شفافیت اقتصادی و اصلاح ساختارهای زمینه‌ساز فساد		
۰/۲۱	۰/۹۰	ایجاد امنیت جامع‌محور مبتنی بر استقلال ملی و مردمی‌سازی دفاع و امنیت با تکیه بر فرهنگ مقاومت		

۸	۵	نهادینه‌سازی عدالت اجتماعی در تمام ابعاد ساختاری کشور و طراحی نظامی که زمینه‌ساز رفع هرگونه تبعیض باشد
۰/۵۴	۰/۵۲	

روش دوم برای بررسی روایی تشخیصی استفاده از ریشه دوم میانگین واریانس استخراج شد برای این منظور باید ریشه دوم میانگین واریانس استخراج شده از سایر همبستگی‌های عامل‌های دیگر با این سازه بیشتر باشد. (نویت و هانکوک، ۲۰۰۱). نتایج بررسی روایی تشخیصی نشان می‌دهد که نشانگرهای انتخابی جهت اندازه‌گیری سازه‌های موجود از روایی تشخیصی لازم برخوردار هستند؛ زیرا بر اساس جدول فوق مشخص می‌شود که اولاً تمام سازه‌های دارای مقدار واریانس استخراج شده بالاتر از ۰/۴ است.

تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم

یکی از قابلیت‌های نرم‌افزار اسمارت پی ال اس تحلیل مدل‌هایی است که دارای عامل‌های مرتبه دوم هستند. مدل عاملی مرتبه دوم را به‌عنوان نوعی از مدل‌های عاملی تعریف می‌کنند که در آن عامل‌های مکنون که با استفاده از متغیرهای مشاهده شده اندازه‌گیری می‌شوند خود تحت تأثیر یک متغیر زیربنایی تر و به عبارتی متغیر مکنون اما در یک سطح بالاتر قرار دارند (سید عباس‌زاده، ۱۳۹۱) در تحقیق حاضر، هر کدام از مؤلفه‌های مشخص شده دارای شاخص‌هایی هستند که می‌توانند به‌عنوان نشانگر این سازه‌ها عمل کنند، لذا تحلیل عاملی مرتبه دوم در راستای آزمون مدل اندازه‌گیری و نیز روائی شاخصه‌ای مربوطه بررسی شده است. در جدول ۱۰ مقادیر بار عاملی و آماره t مؤلفه‌ها از هر بُعد آورده شده است.

تحلیل عاملی تأییدی مرتبه سوم

یکی دیگر از قابلیت‌های نرم‌افزار اسمارت پی ال اس تحلیل مدل‌هایی است که دارای عامل‌های مرتبه سوم هستند. مدل عاملی مرتبه سوم را به‌عنوان نوعی از مدل‌های عاملی تعریف می‌کنند که در آن عامل‌های مکنون که با استفاده از مؤلفه‌هایی اندازه‌گیری می‌شوند خود تحت تأثیر یک متغیر زیربنایی تر و به عبارتی متغیر مکنون اما در یک سطح بالاتر قرار دارند (سید عباس‌زاده، ۱۳۹۱) و چون در تحقیق حاضر، هر کدام از ابعاد کارگزاران و ساختار و نظامات تراز

دولت اسلامی می‌تواند به عنوان نشانگر الگوی دولت اسلامی عمل کنند؛ لذا تحلیل عاملی مرتبه سوم انجام شده است.

آزمون الگوی نظری پژوهش و فرضیه‌های پژوهش

در روش پی ال اس از طریق بررسی ضرایب مسیر (بارهای عاملی) و مقادیر واریانس تبیین شده امکان پذیر است همچنین از روش بوت استراب با ۲۰۰۰ زیر نمونه برای محاسبه مقادیر آماره t جهت تعیین معنی داری بارهای عاملی استفاده شد. بارهای عاملی برای تعیین سهم هر یک از متغیرهای پیش‌بین در تبیین واریانس متغیر ملاک مورد استفاده قرار می‌گیرند و این مقادیر نشانگر واریانس تبیین شده متغیر ملاک توسط متغیرهای پیش‌بین است. در مورد واریانس تبیین شده نیز ارزش‌های (۰/۶۷ و ۰/۳۳ و ۰/۱۹) در مدل پی ال اس به ترتیب قابل توجه، متوسط و ضعیف هستند. (سید عباس زاده، ۱۳۹۱). با توجه به این معیارها، نتایج نشان می‌دهد که میزان واریانس تبیین شده کارگزاران تراز (۰/۸۹۷)، ساختار و نظامات تراز (۰/۸۹۶) است و هر دو در سطح قابل توجه هستند و نشان می‌دهد که این متغیرها اثر معنی داری بر الگوی دولت اسلامی دارند.

جدول ۹. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه سوم الگوی دولت اسلامی

R2	P	مقدار t	بارعاملی	بُعد
۰/۸۹۷	۰/۰۰۰	۷۹/۱۴۳	۰/۹۴۷	کارگزاران تراز دولت اسلامی
۰/۸۹۶	۰/۰۰۰	۹۲/۹۹۰	۰/۹۴۷	ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی

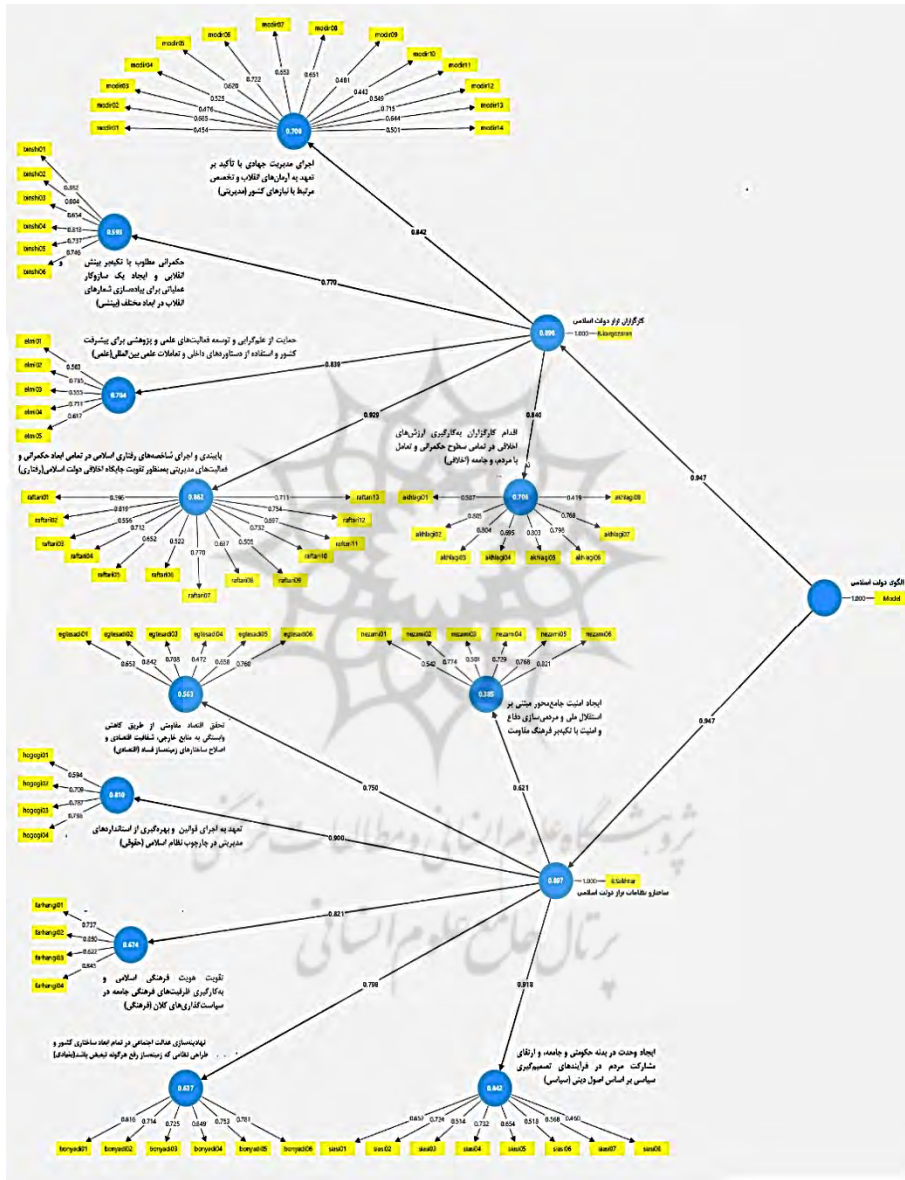
در جدول ۱۰ به ترتیب رتبه بندی مؤلفه‌ها بر اساس بارهای عاملی گزارش شده است در بُعد کارگزاران تراز دولت اسلامی مؤلفه (پایبندی و اجرای شاخصه‌های رفتاری اسلامی در تمامی ابعاد حکمرانی و فعالیت‌های مدیریتی به منظور تقویت جایگاه اخلاقی دولت اسلامی) دارای بیشترین تأثیر و مؤلفه (اجرای مدیریت جهادی با تأکید بر تعهد به آرمان‌های انقلاب و تخصص مرتبط با نیازهای کشور) در رتبه دوم و مؤلفه (حکمرانی مطلوب با تکیه بر بینش انقلابی و ایجاد یک سازوکار عملیاتی برای پیاده‌سازی شعارهای انقلاب در ابعاد مختلف) دارای تأثیر کمتری نسبت به بقیه مؤلفه‌های بُعد کارگزاران تراز دولت اسلامی می‌باشد. در بُعد ساختار و نظامات تراز دولت اسلامی مؤلفه (ایجاد وحدت در بدنه حکومتی و جامعه، و ارتقای مشارکت مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری سیاسی بر اساس اصول دینی) دارای بیشترین تأثیر و مؤلفه (تعهد به اجرای قوانین و

بهره‌گیری از استانداردهای مدیریتی در چارچوب نظام اسلامی) در رتبه دوم و مؤلفه (ایجاد امنیت جامع محور مبتنی بر استقلال ملی و مردمی‌سازی دفاع و امنیت با تکیه بر فرهنگ مقاومت) دارای تأثیر کمتری نسبت به بقیه مؤلفه‌های بُعد ساختار و نظامات میباشد.

جدول ۱۰. رتبه بندی مؤلفه‌ها بر اساس بارهای عاملی

بارعاملی	مؤلفه‌های مربوط به الگو	ابعاد
<p>۰/۹۲۹</p> <p>۰/۸۴۲</p> <p>۰/۸۴۰</p> <p>۰/۸۳۹</p> <p>۰/۷۷۰</p>	<p>پایبندی و اجرای شاخصه‌های رفتاری اسلامی در تمامی ابعاد حکمرانی و فعالیت‌های مدیریتی به منظور تقویت جایگاه اخلاقی دولت اسلامی</p> <p>اجرای مدیریت جهادی با تأکید بر تعهد به آرمان‌های انقلاب و تخصص مرتبط با نیازهای کشور</p> <p>اقدام کارگزاران به کارگیری ارزش‌های اخلاقی در تمامی سطوح حکمرانی و تعامل با مردم، و جامعه</p> <p>حمایت از علم‌گرایی و توسعه فعالیت‌های علمی و پژوهشی برای پیشرفت کشور و استفاده از دستاوردهای داخلی و تعاملات علمی بین‌المللی</p> <p>حکمرانی مطلوب با تکیه بر بینش انقلابی و ایجاد یک سازوکار عملیاتی برای پیاده‌سازی شعارهای انقلاب در ابعاد مختلف</p>	<p>کارگزاران</p> <p>تراز دولت</p> <p>اسلامی</p>
<p>۰/۹۱۸</p> <p>۰/۹۰۰</p> <p>۰/۸۲۱</p> <p>۰/۷۹۸</p> <p>۰/۷۵۰</p> <p>۰/۶۲۱</p>	<p>ایجاد وحدت در بدنه حکومتی و جامعه، و ارتقای مشارکت مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری سیاسی بر اساس اصول دینی</p> <p>تعهد به اجرای قوانین و بهره‌گیری از استانداردهای مدیریتی در چارچوب نظام اسلامی</p> <p>تقویت هویت فرهنگی اسلامی و به کارگیری ظرفیت‌های فرهنگی جامعه در سیاست‌گذاری‌های کلان</p> <p>نهادینه‌سازی عدالت اجتماعی در تمام ابعاد ساختاری کشور و طراحی نظامی که زمینه‌ساز رفع هرگونه تبعیض باشد</p> <p>تحقق اقتصاد مقاومتی از طریق کاهش وابستگی به منابع خارجی، شفافیت اقتصادی و اصلاح ساختارهای زمینه‌ساز فساد</p> <p>ایجاد امنیت جامع محور مبتنی بر استقلال ملی و مردمی‌سازی دفاع و امنیت با تکیه بر فرهنگ مقاومت</p>	<p>ساختار و</p> <p>نظامات تراز</p> <p>دولت اسلامی</p>

در شکل های ۱ و ۲ خروجی نرم افزار پی ال اس برای مدل آزمون شده پژوهش نشان داده شده است. در شکل ۱ بارهای عاملی و در شکل ۲ ضرایب تی نشان داده شده است.

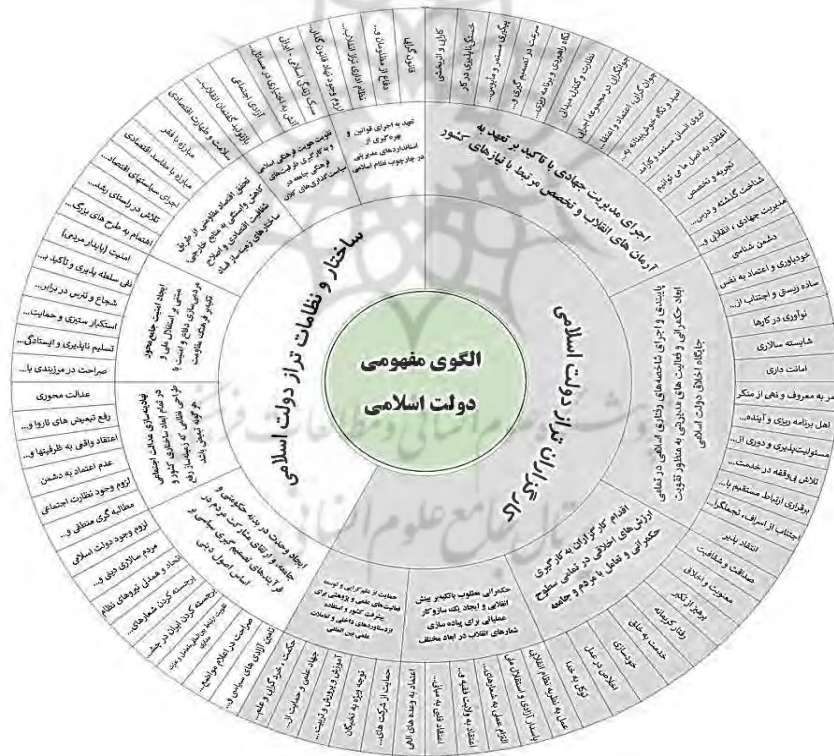

شکل ۱. مدل آزمون شده مرتبه سوم تحقیق

ضرایب t بالای ۱/۹۶ تا ۲/۵۸ در سطح ۰/۰۵ معنی دار میباشند و ضرایب تی بالاتر از ۲/۵۸ در سطح ۰/۰۱ معنی دار هستند همانطور که در شکل (۲-۱) مشاهده میشود ضرایب t تمام مسیرها بالاتر از ۲/۵۸ است که بیانگر این است تمام مسیرها در سطح ۰/۰۱ معنادار هستند. لازم به ذکر است در پژوهش حاضر برای الگوی آزمون شده شاخص برازش نیکویی برابر با ۰,۶۱۵ می باشد که مقدار به دست آمده برای این شاخص نشان دهنده برازش مناسب الگوی آزمون شده است.

مدل مفهومی

مدل مفهومی این پژوهش از تحلیل محتوای بیانیه گام دوم انقلاب و مصاحبه با خبرگان استخراج شده است. مدل طراحی شده مورد آزمون قرار گرفته و نتایج نشان دهنده‌ی روایی و پایایی مدل در شناسایی ابعاد و شاخص‌های دولت اسلامی است.

شکل ۳. مدل مفهومی پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

دولت اسلامی ایرانی، به‌عنوان سومین مرحله از روند تمدن اسلامی، رسالت بزرگ و سنگینی در راستای تحقق و ایجاد جامعه اسلامی بر عهده دارد. با توجه به جایگاه ویژه دولت اسلامی در این مسیر و تأکید امام خامنه‌ای بر ضرورت توجه جدی به تشکیل آن در چله دوم انقلاب، این مرحله یک هدف میانی در مسیر بزرگ‌تر تمدن اسلامی است. این امر به‌ویژه به‌عنوان پلی برای رسیدن به مراحل بعدی تمدن اسلامی و در نهایت تشکیل تمدن نوین اسلامی مطرح می‌شود. یکی از نکات اساسی در این زمینه، فراتر بودن دولت اسلامی از صرفاً قوه مجریه است. همان‌طور که در بیانیه گام دوم انقلاب تأکید شده، دولت اسلامی باید شامل تمامی نهادها، کارگزاران و ارگان‌های حکومتی باشد و به صورت یکپارچه تلاش کند تا به اهداف بیانیه گام دوم انقلاب جامه عمل بپوشاند. در این راستا، لازم است که کل ساختار حاکمیتی بر اساس مؤلفه‌های بیانیه گام دوم انقلاب تحول یابد. در نهایت، امام خامنه‌ای در این بیانیه مسیر رسیدن به دولت اسلامی را در بستر هم‌پیمانی نسل جدید انقلاب می‌بیند. نسل جدید انقلاب که در این مرحله با مشی و آرمان‌های انقلابی هم‌راستا هستند، می‌تواند نقش عمده‌ای در ایجاد تغییرات اساسی در راستای تحقق دولت اسلامی ایفا کند. دولت اسلامی با نگاه ویژه به محورهای مطرح‌شده در بیانیه گام دوم انقلاب، به‌عنوان یک مرحله کلیدی، باید خود را به عالی‌ترین درجات در ساختار حکومتی و مردم‌داری برساند تا زمینه‌ساز حرکت به سمت دولت مهدوی گردد.

به‌طور خلاصه عرض می‌نمایم نتیجه‌ای که اینجانب می‌خواهم از این پژوهش تقدیم نمایم این است که بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ایران اسلامی که زمینه‌ساز ظهور منجی عالم بشریت ان‌شاءالله خواهد بود برای رسیدن به این هدف اصلی و آمادگی برای تشکیل دولت کریمه و مهدوی می‌بایستی خود را به عالی‌ترین درجات حاکمیت و مردم‌داری برساند و این ممکن نخواهد بود مگر با عبور از مرحله سوم یعنی تشکیل دولت اسلامی که بر اساس بیانات مختلف امام خامنه‌ای و خصوصاً در بیانیه فوق‌الذکر این موضوع در چله دوم انقلاب و با نسل جدید انقلاب امکان‌پذیر خواهد بود.

پیشنهاد می‌گردد مدیران، مسئولین و کارگزاران ایران اسلامی برای گام‌نهادن در این مسیر مهم از انقلاب بایستی خود را به شاخصه‌های دولت اسلامی تجهیز نمایند که این شاخصه‌ها در کلام امام خامنه‌ای به خوبی بیان و مشخص شده است که در این مقاله سعی گردید شاخص‌های کلیدی، اصلی و در واقع الگوی دولت اسلامی برای کارآمدی نظام اسلامی ارائه گردد و نهایتاً برای رسیدن به آن هدف عالی تا ظهور امام‌زمان (عج) برابر پیشنهادات زیر در اختیار مدیران و مسئولین انقلابی و جوان ایران اسلامی قرار گیرد.

۱- ایجاد برنامه‌های آموزشی برای کارگزاران: پیشنهاد می‌شود که برای کارگزاران و مدیران ایران اسلامی، دوره‌های آموزشی ویژه‌ای در زمینه شناخت مؤلفه‌های دولت اسلامی و شیوه‌های پیاده‌سازی آن‌ها طراحی شود. این دوره‌ها باید شامل تدابیر خاص مدیریتی، اخلاقی، و علمی بر اساس مفاهیم بیانیه گام دوم انقلاب باشد و در راستای آماده‌سازی مسئولین برای ارائه خدمات مبتنی بر اصول اسلامی تدوین گردد.

۲- حاکمیت سیستم ارزشی و اخلاقی: در پیوند با الگوی دولت اسلامی، پیشنهاد می‌شود که سیستمی مبتنی بر «ارزش‌های اخلاقی اسلامی» در فرآیندهای حکمرانی به‌ویژه در فعالیت‌های مدیریتی ایجاد و نهادینه شود. این سیستم باید به گونه‌ای باشد که همه سطوح حکمرانی و حتی تصمیم‌گیری‌های کلان در ساختار دولتی تحت تأثیر معیارهای اخلاقی و ارزشی قرار گیرد.

۳- نهادسازی‌های اجرایی: با توجه به مؤلفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده در این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که نهادهایی برای پیاده‌سازی مؤلفه‌های دولت اسلامی و نظارت بر اجرای آن‌ها ایجاد شود. این نهادها می‌توانند شامل کمیته‌ها و مراکز تحقیقاتی برای پایش و ارزیابی برنامه‌های اجرایی در راستای تحقق دولت اسلامی باشند.

۴- پیوست اجتماعی و فرهنگی: باید به شکل جدی پیوست‌های اجتماعی و فرهنگی را مورد توجه قرار داد. تأسیس و تقویت سازمان‌های اجتماعی و نهادهایی که قادر باشند مؤلفه‌ها و شاخص‌های دولت اسلامی را در سطح جامعه ترویج و اجرایی کنند، ضروری است. این نهادها باید به‌عنوان رابطی میان مسئولین و مردم عمل کنند و از طریق فرهنگ‌سازی‌های فعال، اهداف بزرگ‌تر دولت اسلامی را تحقق بخشند.

- ۵- همکاری علمی-بین‌المللی: یکی از مسیرهای ضروری برای رشد و پیشرفت دولت اسلامی، توجه به تعاملات علمی بین‌المللی است. این همکاری‌ها می‌توانند در زمینه‌های تکنولوژی، علوم انسانی، و تجارب حکومتی مشترک باشد. در عین حال، این تعاملات باید به گونه‌ای در نظر گرفته شوند که بومی‌سازی دستاوردها، تقویت علم‌گرایی داخلی، و بهره‌برداری از ظرفیت‌های ملی در کنار تعاملات بین‌المللی در دستور کار قرار گیرد.
- ۶- گام‌های اجرایی برای پیاده‌سازی ساختار حاکمیتی اسلامی: توجه ویژه به اصلاحات و نهادسازی‌های ضروری برای پیاده‌سازی مؤلفه‌ها و شاخص‌ها باید در دستور کار قرار گیرد. ایجاد شورای راهبردی برای بررسی و پایش فعالیت‌های دولتی بر اساس مؤلفه‌های الگوی دولت اسلامی پیشنهاد می‌شود تا درک روشن از روند اجرایی بودن و میزان تطابق کارکردهای حکومتی با اصول و قواعد دولت اسلامی ایجاد شود.
- ۷- پشتیبانی از نسل جوان انقلاب: از آنجا که نسل جدید انقلاب می‌تواند نقشی بی‌بدیل در تحقق دولت اسلامی ایفا کند، برنامه‌های حمایتی و اجرایی برای استفاده بهینه از ظرفیت‌های این نسل ضروری است. سیاست‌گذاری‌ها باید بر تأسیس مسیرهایی برای پرورش رهبران و کارگزاران جوان متعهد به ارزش‌های انقلاب اسلامی تمرکز داشته باشد.
- ۸- تشکیل یک کارگروه تخصصی با حضور صاحب‌نظران حوزه و دانشگاه، متخصصان علوم سیاسی و حقوق، و نمایندگان نهادهای دولتی و مردمی: تدوین یک سند جامع که چارچوب کلی و اصول حاکم بر دولت اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم را مشخص کند. این سند باید شامل اهداف، ساختارها، وظایف و سازوکارهای اجرایی باشد.
- ۹- ایجاد سازوکارهای مشارکت مردمی: توسعه سازوکارهای قانونی و نهادی برای مشارکت فعال مردم در فرآیند تصمیم‌گیری و نظارت بر عملکرد دولت، از طریق سازمان‌های مردم‌نهاد، شوراهای محلی و سامانه‌های الکترونیکی باهدف افزایش احساس مسئولیت و مشارکت عمومی در اداره امور کشور و تحقق اهداف دولت اسلامی که منجر به جامعه‌ای پویا و مسئولیت‌پذیر که در فرآیند توسعه کشور سهیم است.
- ۱۰- تقویت نظام پاسخگویی و شفافیت: ایجاد سازوکارهای نظارتی قوی و مستقل، انتشار اطلاعات مربوط به عملکرد دولت و پاسخگویی به انتقادات و شکایات مردمی با افزایش

اعتماد عمومی به دولت و پیشگیری از فساد و سوء استفاده از قدرت که منجر به دولتی شفاف و پاسخگو که به منافع مردم خدمت می کند.

۱۱- ترویج فرهنگ و ارزش های اسلامی: برنامه ریزی و اجرای برنامه های فرهنگی و آموزشی برای ترویج ارزش های اسلامی مانند عدالت، اخلاق، معنویت و مسئولیت پذیری با هدف ایجاد یک جامعه اسلامی با ارزش های اخلاقی و رفتاری منطبق با اصول دینی که منجر به جامعه ای سالم و پویا که به ارزش های انسانی و الهی پایبند است

۱۲- استفاده از فناوری های نوین: به کارگیری فناوری های نوین مانند هوش مصنوعی، اینترنت اشیا و بلاک چین در جهت بهبود کارآمدی، شفافیت و عدالت در دولت اسلامی با هدف ارائه خدمات بهتر به مردم، کاهش هزینه ها و افزایش بهره وری و داشتن دولتی هوشمند و کارآمد که از فناوری های نوین بهره می برد.

۱۳- تدوین قوانین و مقررات متناسب: بازنگری قوانین و مقررات موجود و تدوین قوانین جدیدی که منطبق با اصول بیانیه گام دوم و ارزش های اسلامی باشد با هدف ایجاد یک نظام حقوقی منسجم و کارآمد که از حقوق مردم و منافع جامعه محافظت کند و باعث یک نظام حقوقی عادلانه و منطبق با اصول اسلامی شود

با پیاده سازی این پیشنهادات و همراهی تمامی نهادها و اقشار ملت، حرکت به سوی تحقق دولت اسلامی با موفقیت قابل دستیابی خواهد بود و در نتیجه، ایران اسلامی قدم های مؤثری در جهت تحقق تمدن اسلامی نوین و دولت مهدوی خواهد برداشت. امید است بتوانیم در ترسیم چله دوم انقلاب تا رسیدن به دولت مهدوی نقش بی بدیل خود را ایفا نموده و از جوانان و مدیران راه گشای این مسیر باشیم. ان شاء الله.

فهرست منابع

الف) کتاب:

- آشوری، داریوش، (۱۴۰۳)، *دانشنامه سیاسی*، تهران: انتشارات مروارید.
- امام خامنه‌ای، (۱۳۹۷)، *بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران*، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سید علی خامنه‌ای.
- بردبار، مهرداد و کریمی پاشاکی، سجاد، (۱۴۰۱)، *بازشناسی مفهوم دولت*، تهران: پژوهشکده امنیت ملی.
- خاکی، غلامرضا، (۱۳۹۰)، *روش تحقیق در مدیریت*، تهران: بازتاب، کوهسار.
- میرزایی فاطمه، (۱۳۹۹)، *شاخص‌های قرآنی دولت اسلامی مبتنی بر منظومه فکری امام خامنه‌ای*، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی تهران

ب) نشریه‌ها و مجله‌ها:

- اسدی، عباس، و گودرزی، جواد. (۱۳۹۹)، *شناسایی راهکارها و مؤلفه‌های مهم توسعه بیمه در بیانیه گام دوم انقلاب تأکید بر شاخص‌های فرهنگی تبلیغاتی*. *فصلنامه علمی پژوهش‌های انقلاب اسلامی*، (۲)۹، ۱۶۳-۱۸۳.
- اقبال، حدیث، رجبی فرجاد، حاجیه، (۱۳۹۹)، *الگوی حکمرانی خوب در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی*، *فصلنامه علمی پژوهش‌های انقلاب اسلامی*، (۴)۹، ۱۱۱-۱۳۶.
- بزمی حاجی خواجه لو، علی و طاهری، عباس، (۱۴۰۰)، *مبانی دولت اسلامی - ایرانی در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)*. *فصلنامه تخصصی حکمرانی متعالی*، (۱)۲، ۴۹-۷۶.
- باقری، محمود، امیری، افلاطون، سالاری، یاسر، و فیروزآبادی، آمنه. (۱۴۰۲)، *ارائه الگوی دولت اسلامی مبتنی بر مدیریت اسلامی و مدیریت دولتی نوین*، *فصلنامه آموزش و بهبود منابع انسانی*، (۴)۴، ۱-۲۴.
- عباس زاده، محمد، (۱۳۹۱)، *تاملی بر اعتبار و پایایی در تحقیقات کیفی جامعه‌شناسی کاربردی*، *مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان*، ۲۳ (۱ پیاپی ۴۵)، ۱۹-۳۴.
- علویان، مرتضی، (۱۴۰۱)، *تحقق دولت اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی*، *ماهنامه معرفت*، (۷)۳۱، ۴۵-۵۶.
- فروتنی، زهرا و بحرانی، عطیه. (۱۴۰۲). *علم و فناوری در چشم انداز تمدن نوین اسلامی از منظر امام خامنه‌ای* *مدیریت اسلامی* (2) 31، 205-237

<https://dor.isc.ac/dor/۲۰,۱۰۰۱,۱,۲۲۵۱۶۹۸۰,۱۴۰۲,۳۱,۲,۵,۳>

- کیایی ابراهیمی هادی، بوذری نژاد یحیی، (۱۴۰۰)، *نقش آیت الله خامنه‌ای در احیای تمدن اسلامی با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب*، *فصلنامه علمی، بصیرت و تربیت اسلامی*، (۵۶)۱۸، صفحات ۱۱۲-۹۱

گودرزی، غلامرضا و حسن مقدم، صادق و نوروزی، رسول و سلطانی، مرتضی، (۱۳۹۹)، طراحی و تبیین الگوی نهاد تمدن‌ساز، مبتنی بر تحلیل محتوای بیانیه گام دوم انقلاب، مدیریت اسلامی، 29-61، 28(3)

<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22516980.1399.28.3.2.1>

مرتضوی، سیدیحیی، (۱۴۰۰)، شاخص‌های دولت تراز انقلاب اسلامی با تأکید بر اندیشه‌های مقام معظم رهبری، فصلنامه مدیریت در اسلام، ۴۲، صفحات ۴۵-۵۶.

محمدی مزروعی، خدیجه و نادری، مهدی، (۱۳۹۷)، ماهیت و ارکان دولت اسلامی در دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، رهیافت انقلاب اسلامی، ۱۲(۴۲)، ۶۱-۸۸.

میرزایپور ارمکی، ابوالفضل، (۱۳۹۸)، ارائه الگوی اسلامی ایرانی دولت‌سازی با تأکید بر تجربه حکمرانی اسلامی، سیاست متعالیه، ش ۲۷، صفحات ۸۷-۱۰۸.

نیک نام، محمد رضا، نیک پور، امین، سالاری، یاسر و فیروزآبادی، آمنه. (۱۴۰۲). تبیین ابعاد و مؤلفه‌های نقش سازمان بسیج ادارات در راستای تحقق دولت اسلامی. مدیریت اسلامی، ۳۱(۳)، ۷۱-۱۱۲.

<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22516980.1402.31.3.5.5>

نظامی، فرهاد و رضائیان، غلامرضا و قصری، محمد، (۱۴۰۰)، بررسی و تبیین عدالت و مبارزه با فساد در ناجا در بیانیه گام دوم انقلاب، نظارت و بازرسی، ۱۵(۵۶)، ۳۹-۷۸.

نجفی سیار، رحمان و نیکونهاد، ایوب، (۱۳۹۹)، شاخصه‌های حکمرانی مطلوب دولت تراز انقلاب اسلامی مطابق با بیانیه گام دوم، مطالعات بین رشته‌ای دانش راهبردی، ۱۰(۴۱)، ۲۰۰-۱۷۳.

ج) رساله و پایان نامه:

اقبالی، محمد. (۱۴۰۰)، دولت‌سازی اسلامی: موانع و راهکارهای آن در اندیشه سیاسی حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی.

تقی‌زاده رحمت‌آبادی، مجید، (۱۳۹۹)، بررسی آسیب‌شناسی امتداد نظری و عینی نظریه ولایت‌فقیه در فرایند تکاملی انقلاب اسلامی، با تأکید بر گام دوم انقلاب، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه باقرالعلوم علیه‌السلام، دانشکده تاریخ و مطالعات سیاسی.

حسین‌زاده، حامد. (۱۴۰۰)، طراحی الگوی نوین حکمرانی شایسته بر مبنای آسیب‌شناسی قوانین موضوعه جمهوری اسلامی ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده علوم انسانی.

رضایی موسوی، سید علی، (۱۴۰۱)، الگوی بازدارندگی دولت اسلامی در سیاست خارجی و تطبیق آن بر جمهوری اسلامی ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، گروه علوم سیاسی.

کشفی، سید احمد، (۱۳۹۹)، کارگزار تراز دولت اسلامی با تأکید بر اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه باقرالعلوم (ع)، دانشکده تاریخ و مطالعات سیاسی.

د) سایت‌های اینترنتی:

سایت Khamenei، بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سید علی خامنه‌ای

Chin ,W.W. (1988). "The partial least squares approach to structural equation modeling" in G.A. Marcoulides (Ed.) .Modern methods for business research ,Lawrence Erlbaum Associates ,Mahwah ,New Jersey.

Christmas ,T.H. (2005).Using prtial least squares approach to predict fact ors that contribute to the impact of E-flois on pre-service teachers learning. Doctoral dissertation ,Louisiana State University.

Nunnally J.C. ,1998. Psychometric theory. New York ,NY: McGraw-Hill.

Noyes ,W. A. & Hancock ,G. R. (2001). Rethinking construct reliability within latent variable systems. Structural Equation Modeling ,8(3) ,355-362.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی